

MILITAIRE SPECTATOR

De teloorgang van de militaire strategie en de noodzaak van geschiedenis

- F-16's in de strijd tegen ISIS
- De VN-missie in Mali

De *Militaire Spectator* digitaal

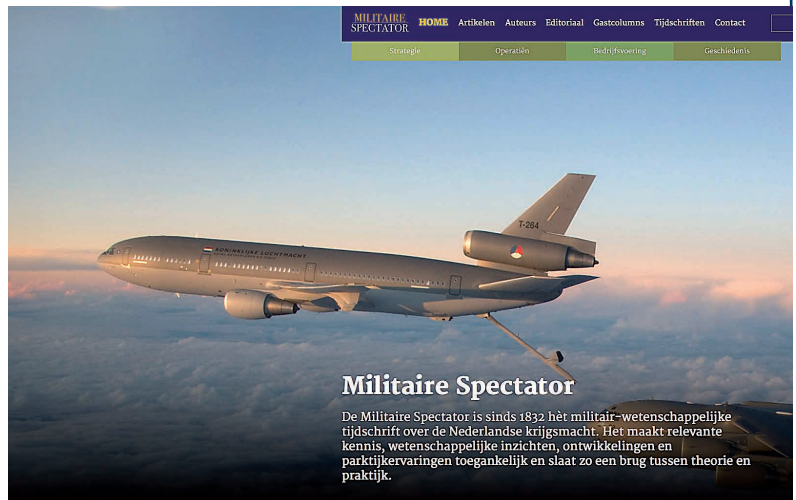
De *Militaire Spectator* verschijnt ook digitaal met een eigen website. De site www.militairespectator.nl zal uiteindelijk een portal voor de krijgswetenschappen worden.

Op de site worden de artikelen, editoria- len en columns gemakkelijk toeganke- lijk gepresenteerd. Ook bevat de site pdf-versies van artikelen uit het ge- drukte blad en een digitaal archief van eerder uitgegeven nummers.

Leden van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap blij- ven iedere maand een gedrukte versie van de *Militaire Spectator* ontvangen.

Medewerkers van Defensie die de *Militaire Spectator* tot nu toe vanwege hun rang of schaal ontvingen krijgen geen gedrukt exemplaar meer. Zij kunnen zich op de site aanmelden voor de nieuwsbrief en zo op de hoogte blijven van het uitkomen van nieuwe nummers.

De hoofdredacteur

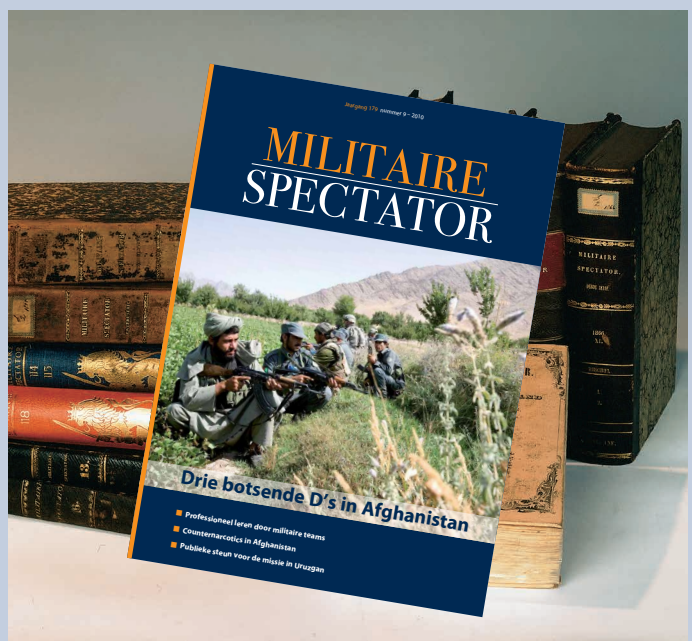

De *Militaire Spectator* is sinds 1832 het militair- wetenschappelijk tijdschrift voor en over de Nederlandse krijgsmacht. Het maakt relevante kennis, wetenschappelijke inzichten, ontwikkelingen en praktijkervaringen toe- gankelijk en slaat zo een brug tussen theorie en praktijk.

De *Militaire Spectator* stimuleert de gedachte- vorming over onderwerpen die de krijgsmacht raken en draagt zodoende bij aan de ontwikkeling van de krijgswetenschap in de breedste zin van het woord.

Op deze wijze geeft het tijdschrift inhoud aan zijn missie: het bijdragen aan de professionalisering van het defensiepersoneel en het ver- hogen van het kennisniveau van overige geïnteresseerden.

Daarmee bevordert de *Militaire Spectator* ook de dialoog tussen krijgsmacht, wetenschap en samenleving.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl
www.facebook.com/kvbk nederland
twitter: @kvbk1

Secretaris en ledenadministratie

Majoor drs. D. Boissevain
D.Boissevain.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

REDACTIE

luitenant-generaal b.d. ir. R.G. Tieskens
(hoofdredacteur)
kapitein ter zee P. van den Berg
luitenant-kolonel Marns drs. G.F. Booij EMSD
kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester
drs. P. Donker
brigade-generaal prof. dr. mr. P.A.L. Duchéine
dr. J. Duel
cdre KLu b.d. F. Groen
kolonel ir. M.P. Groeneveld
elnt KL mr. J. van Haaster (e-outreach)
drs. P.H. Kamphuis
luitenant-kolonel KMar drs. ing. D.J. Muijskens
kolonel KLu D.J. Traas MSc
kapitein ter zee mr. N.A. Woudstra

BUREAU-REDACTIE

mw. drs. A. Kool
dr. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
E redactiemilitairespectator@mindef.nl
www.militairespectator.nl

De Militaire Spectator is aangesloten bij
de European Military Press Association

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Prof. dr. H. Amersfoort (tweede van
rechts) op weg om zijn afscheidsrede uit te
spreken aan de Koninklijke Militaire Academie

Foto: Frederieke de Pee-Vencken

MILITAIRE SPECTATOR

196 De VN-missie in Mali

N.A. Woudstra

Nederland levert in Mali hoogwaardige inlichtingen aan MINUSMA, maar de deelnemende landen kennen zulke grote discrepanties in functioneren dat de vraag rijst of de VN wel de juiste organisatie is om zulke missies uit te voeren.

204 F-16's in de strijd tegen ISIS

A. de Koster en J.G. Postma

Als Air Task Force-Middle East neemt de Koninklijke Luchtmacht vanaf oktober 2014 deel aan de internationale coalitie tegen de Islamitische Staat en in het eerste jaar zijn de F-16's tot meer dan duizend maal wapeninzet gekomen.

217 Over de teloorgang van de militaire strategie en de noodzaak van geschiedenis

H. Amersfoort

Het verlies van het vermogen tot strategievorming is historisch verklaarbaar en een internationaal verschijnsel, dat onder meer ongunstig is geweest voor de effectiviteit van de operatie van de Task Force Uruzgan.

En verder:

Editoriaal	194
Tegenwicht	232
Boeken	234
Andere ogen	236

De jeugd van tegenwoordig

Met gepast militair ceremonieel heeft luitenant-generaal Mart de Kruif op 24 maart het commando over de Koninklijke Landmacht overgedragen aan zijn ranggenoot Leo Beulen. Minister van Defensie Hennis-Plasschaert bedankte de scheidende commandant voor zijn tomeloze inzet en onderscheidde hem met het Ereteken voor Verdienste in goud. Naast de festiviteiten rond de commando-overdracht werd die dag ook stilgestaan bij de tragische aanslagen in Brussel.

Na 38 jaar trouwe dienst neemt De Kruif afscheid, in de wetenschap dat ondanks alle inspanningen de wereld er niet veiliger op is geworden. De behoefte aan goed opgeleide en voor hun taak berekende militairen blijft onverminderd groot. Vanuit die gedachte heeft De Kruif in zijn afscheidsinterview stilgestaan bij de jeugd van vandaag.

Het interview van De Kruif is door *de Volkskrant* kernachtig weergegeven met de kop 'Rekruten zijn softer door gamen'. Volgens De Kruif zijn de jongeren van nu minder fit, hebben ze minder kracht en beschikken ze over minder fijne motoriek dan enkele decennia geleden. Legt De Kruif hiermee de vinger op de zere plek? Of is het slechts de bekende klaagzang van de oudere over de jeugd van tegenwoordig?

'Onze jeugd heeft tegenwoordig een sterke hang naar luxe, heeft slechte manieren, minachting voor het gezag en geen eerbied voor ouderen. Ze geven de voorkeur aan kletspraatjes in plaats van training...' Dit citaat van Socrates, van 2000 jaar geleden, is vandaag de dag nog steeds van toepassing. Het geeft de betrekkelijkheid aan van de interpretatie over het gedrag van de jeugd.

De Nederlandse socioloog Henk Becker heeft veel onderzoek gedaan naar generaties. Elke vijftien jaar staat er weer een nieuwe generatie aan de startlijn die dezelfde maatschappelijk ervaring opdoet en zo overeenkomsten vertoont in houding en gedrag. Generaal De Kruif is een adept van de 'verloren generatie'. Deze generatie schikte zich in haar lot en maakte er het beste van. Een generatie die snel volwassen moest worden, die praktisch is ingesteld, zelfredzaam, relativerend en zich kenmerkt door een no-nonsense mentaliteit. Het is niet verwonderlijk dat juist deze generatie kritisch is over de huidige instroom van rekruten bij defensie. Een instroom die bestaat uit rekruten van de zogeheten generatie-Z. Deze generatie is geboren tussen 1992 en 2010. Ze is opgegroeid met internet, spelcomputers, MSN, chat, enzovoorts. Een generatie die zich geen voorstelling kan maken van een leven zonder computer en mobiel. Een generatie die grillig is en niet gewend aan autoriteit. Een generatie waarin overgewicht een veelvoorkomend probleem is.

De Kruif constateert dat deze generatie een minder fijne motoriek heeft, te veel achter een beeldscherm zit en daardoor over minder fysieke capaciteiten beschikt. Hij baseert zich onder meer op het hoge uitvalpercentage van de rekruten bij de fysiek zware opleidingen voor de infanterie, het Korps Commandotroepen en ook het Korps Mariniers. Was er bij het Korps Mariniers in de jaren negentig een uitvalpercentage van 5 à 10 procent gebruikelijk, nu houdt men terdege rekening met 40-60 procent. Dit ondanks een strengere voorafgaande fysieke selectie.

Volgens het onderzoek van dr. Dorine Collard zijn basisschoolkinderen van tegenwoordig significant minder fit dan kinderen van 25 jaar geleden.¹ Op de motorische fitheidstesten die kracht, snelheid, lenigheid en coördinatie meten,

1 Dr. Dorine Collard, Motorische fitheid van basisschoolkinderen (10-12 jaar), factoren geassocieerd met kracht, snelheid, lenigheid en coördinatie, Mulier Instituut Utrecht, mei 2014.

scoren deze kinderen beduidend slechter. De kracht in romp en bovenbenen is in de jaren het sterkst afgenomen. Ook wijst Collard erop dat kinderen die weinig bewegen een aanzienlijk grotere kans hebben op sportblessures.

Zowel bij defensie als in de sport gaat het niet alleen om fysieke belastbaarheid. Ook mentale belastbaarheid speelt een rol. Interviews met rekruten die tussentijds de dienst verlaten laten zien dat er ook op dat vlak sprake is van een afname. De hedendaagse jeugd is sneller afgeleid, minder volhardend en al snel geneigd om het bijltje erbij neer te leggen als het even tegenzit.

Generatie-Z geeft Defensie dan ook een uitdaging. Veltens en Verhoeff geven in hun artikel in de *Militaire Spectator* aan dat de toekomstige soldaat meer materiaal (uitrusting, voorraad) mee zal krijgen en dat zijn werk fysiek en psychisch zwaarder wordt.² Zij signaleren een ontwikkeling richting twee stereotypen van de militair: *'enerzijds is hij de gamer die de strijd voert met een gamepad zonder fysiek op het gevechtveld aanwezig te zijn; anderzijds is hij de Robocop die weet te overleven en de beoogde effecten weet te genereren in extreme omstandigheden'*.

Defensie blijft dus behoefte houden aan de fysiek en mentaal sterke rekrut, die ook nog eens goed kan omgaan met allerlei moderne technieken. Defensie kan de generatie-Z echter niet veranderen. Er zijn dan ook veranderingen nodig op het gebied van werving, aanname-eisen, opleidingen en trainingen.

Voor het *gamer*-profiel gelden andere fysieke eisen. De generatie-Z zou hiervoor waarschijnlijk uitermate geschikt zijn. Deze generatie is immers opgegroeid met de *joy stick* en zogeheten *shooter games*, waaronder het realistische spel *Future Soldier*. Dit is de generatie die met speels gemak een drone zal kunnen besturen en weinig moeite zal hebben met het bedienen van complexe wapensystemen. De opleidingen zullen beter moeten aansluiten op de belevingswereld van deze generatie door meer gebruik te maken van computerondersteund onderwijs en simulatoren.

Het zal daarentegen niet eenvoudig zijn om in de toekomst een *Robocop* te werven. Het naar beneden bijstellen van de fysieke eindtermen is geen optie, wil de soldaat op het slagveld kunnen overleven. De oplossing moet worden gevonden in goed afgestemde opleidingen die voldoende ruimte bieden voor een gedegen opbouw van de fysieke belasting; zeker nu de kans op blessures onder de nieuwe generatie jongeren groter is. Het is logisch om te veronderstellen dat hiervoor meer opleidingstijd benodigd is. Ook zal er een groter beroep gedaan moeten worden op de professionaliteit van de instructeur. Hij zal naast de fysieke trainingsopbouw ook meer aandacht moeten besteden aan de mentale component. Een generatie met minder doorzettingsvermogen vraagt immers meer coaching, uitleg en ondersteuning.

Sinds kort is geëxperimenteerd met het monitoring-programma *fieldlab*. Dit programma is erop gericht vroegtijdige uitval en langdurige blessures te voorkomen. Het biedt vroegtijdig specialistische ondersteuning aan de rekruten en begeleidt ze zo optimaal mogelijk. Daarnaast biedt het opleiders, trainers en commandanten inzicht in hoe de rekrut zijn opleiding ondergaat. De resultaten van dit programma zijn bijzonder hoopgevend: niet alleen is het aantal blessures significant afgenomen, ook de uitstroom is afgenomen.

Natuurlijk moet hiervoor geïnvesteerd worden. Net zoals een langere opleiding meer geld gaat kosten. Dit is een behoefte die vervuld moet worden, wil Defensie in de toekomst kunnen blijven beschikken over goed opgeleide militairen die fysiek voor hun taak berekend zijn. Bij de doorontwikkeling van de krijgsmacht zijn effectieve opleidingen dan ook een essentiële randvoorwaarde. Het boodschappenlijstje van Defensie wordt steeds langer, maar daar moeten we niet voor terugschrikken. Het is eerder een bevestiging van de noodzaak om het defensiebudget structureel en aanzienlijk te verhogen. Alleen dan zal luitenant-generaal b.d. De Kruif tevreden zijn. ■

2 A. Verhoeff en I.C. Veltens, 'The soldier of the future in het landoptreden van 2030. Robot, mens of gerobotiseerd mens?', *Militaire Spectator* 183 (2014) (9) 404-414.

De VN-missie in Mali

Zelf doen of uitbesteden?

De grootste missie van Defensie in het buitenland is de huidige Nederlandse bijdrage aan de VN-missie MINUSMA ('Mission Multidimensionnelle Intégrée des Nations Unies pour la Stabilisation au Mali').¹ Als gevolg van de artikel-100 brief² levert Nederland in de eerste plaats hoogwaardige inlichtingen aan MINUSMA. Nederland draagt dus geen gebiedsverantwoordelijkheid en de Nederlandse operationele eenheden staan rechtstreeks onder bevel van de staven in Bamako voor het leveren van inlichtingen. Met onze moderne, hoogopgeleide en getrainde krijgsmacht doen we dat goed. De vraag is alleen of zo'n VN-missie die hoogwaardige inlichtingen wel aankan.

KTZ mr. N.A. Woudstra*

Dit artikel gaat eerst in op de situatie in Mali en trekt een vergelijking met de maritieme strategie. Dan komt de rol van MINUSMA aan de orde, gevolgd door de Nederlandse bijdrage. Vervolgens analyseer ik hoe effectief MINUSMA is. In relatie daarmee behandel ik daarna de waarde van inlichtingen. Alvorens tot een conclusie te komen beschouw ik waar de VN (wel) goed in is.

Mali

Eerder verscheen in dit blad een artikel over de achtergronden van de conflicten in Mali, waarnaar ik graag verwijs.³ Wie de kaart van Mali bestudeert merkt meteen een aantal zaken op. Het land is *land locked*: het heeft geen verbinding met zee. In het noorden zijn de grenzen van deze voormalige Franse kolonie (tot 1960) met de buurlanden recht getrokken; een typische erfenis van koloniaal Afrika.

Etnische grenzen

De willekeur van de landsgrenzen gaat dan ook voorbij aan etnische grenzen. Het noorden, waar een Berbervolk, de Touareg, streeft naar vergroting van autonomie, ligt op de grens van de Sahel en de Sahara. Daar is het droog en heet, met slechts een kort regenseizoen. Het zuiden, ten zuiden van de rivier de Niger, heeft een vochtiger klimaat, dat landbouw mogelijk maakt. Daar wonen overwegend volken met een zwarte huidskleur.

* De auteur is universitair hoofddocent maritieme strategie bij de NLDA. Hij was contingentscommandant van 1 (NLD) MINUSMA van maart tot oktober 2015. Een verkorte versie van dit artikel verscheen in *Atlantisch Perspectief* (AP 2016-1)

1 Als marineofficier had ik met het – door land ingesloten – Mali in eerste instantie alleen de associatie met *het schip van de woestijn*, toen ik werd aangewezen om van maart tot oktober 2015 op missie te gaan als contingentscommandant. Uit dit artikel zal overigens blijken dat er meer overeenkomsten zijn tussen Mali en het maritieme domein.

2 Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2015/06/19/kamerbrief-inzake-verlenging-nederlandse-bijdrage-aan-minusma/kamerbrief-inzake-verlenging-nederlandse-bijdrage-aan-minusma.pdf>.

3 S. Sahlá, 'Mali: broedplaats voor extremisme, terrorisme en criminaliteit', in: *Militaire Spectator* 183 (2014)(3).

FOTO: AUTEUR

Straatbeeld van Gao

Immense lege ruimte

Volgens het *CIA World Fact Book* behoort Mali tot de 25 armste landen ter wereld (met een BNP per hoofd van 1700 USD (2014)), ondanks de export van onder meer goud en katoen. Van oudsher is het een handelsland. Zo was Timboektoe, met zijn eeuwenoude moskeeën, een knooppunt voor karavanen. Hoewel Mali *land locked* is zie ik toch een aardige analogie vanuit de maritieme strategie, een gelijkenis tussen de wereldzeeën en Noord-Mali. De oceanen vormen een immense lege ruimte die vooral voor transport dient. *Sea Lines of Communication* verbinden havens met elkaar, soms via knooppunten, zoals zee-engtes of kanalen. Die immense ruimte kan niet bezet worden, maar dat dient ook geen doel. Waarschijnlijk zullen partijen die belang bij handel hebben de sea lines hooguit (tijdelijk) willen beheersen. De oceanen lenen zich eigenlijk niet voor het

vergaren van bodemschatten of zelfs voor visserij; dat gebeurt meer onder de kust, op het continentaal plat. Handel op zee brengt zijn eigen vormen van criminaliteit met zich mee, zoals smokkel en zeeroverij. Hierin schuilt de analogie.

Noord-Mali is een grote lege ruimte, een eindeloze woestijn. Landbouw, veeteelt of mijnbouw zijn er niet lucratief. Vandaar dat Toeregs van oudsher handel drijven door gebruik te maken van de *Land Lines of Communication* die de dun gezaaide plaatsen, knooppunten, met elkaar verbinden. Zij verdienen inmiddels goed geld met de drugs-smokkel van West-Afrika naar Europa; mensen-smokkel met dezelfde bestemming leidt eveneens tot grote winsten.

Voor handel is er nauwelijks of geen alternatief. Daarom is het voor rivaliserende groeperingen belangrijk de knooppunten en landlijnen te

FOTO AUTEUR

Nederlandse militairen helpen Malinese collega's bij het versterken van een wachtpost aan de rand van Gao

beheersen, vooral ten tijde van passerende transporten. De lege ruimte daarbuiten is nauwelijks interessant. Deze situatie is kenmerkend voor Mali. Als tegenvoorbeeld moge de Democratische Republiek Congo dienen. Oost-Congo is rijk aan delfstoffen, zoals het zeldzame coltan. De strijd van de warlords daar draait om het bezit van de mijnen, niet om het beheersen van landlijnen of handelsknooppunten.⁴

Verschillende partijen in de conflicten

In Mali houden veel van de conflicten verband met de belangen rondom landlijnen en knooppunten. Zo spelen deze economische belangen een grote rol, naast de aspiraties van de Toearegs naar meer autonomie en andere politieke, religieuze en etnische belangen. Een

brede waaier aan groeperingen levert hierover strijd. Enerzijds de *Compliant Armed Groups*, anderzijds de *Non-Compliant Armed Groups*. De Compliant Armed Groups zijn de groeperingen die met de regering rond de tafel zitten om te onderhandelen over de toekomst van Mali.

De Compliant Armed Groups zijn te verdelen in twee clusters: 'Platform' en 'Coördinatie'. Platform is de verzameling van strijdgroepen die pro-Mali is, oftewel die voor de eenheid van Mali pleit. De strijdgroepen in Platform treden daardoor vaak op als zetbaas van de regering. Het cluster Coördinatie strijdt voor autonomie voor de Toearegs. Overigens is er een aardig ezelsbruggetje: de P van Platform is tevens de beginletter van 'pro-Mali'; de C van Coördinatie kan worden opgevat als 'contra-Mali'. Naast deze groeperingen die rond de tafel zitten met de regering zijn er nog de Non-Compliant Armed Groups, die doorgaans een terroristische agenda hebben. Deze groepen hebben vooral

⁴ De auteur doet deze observatie vanuit zijn ervaring als adviseur van de Congolese generale staf in (2006-2007), in het kader van de EU-missie EUSEC.

belang bij de ongestoorde smokkel van drugs, wapens en vluchtelingen. Ze zijn geen officiële gesprekspartners van de regering. De verdeling in Compliant en Non-Compliant Armed Groups lijkt eenduidig, maar is dit in de praktijk geenszins. Geld is een belangrijk motief en uit opportunisme kunnen individuen voor verschillende groepen actief zijn. Dat maakt het uitermate gecompliceerd een helder overzicht te krijgen van de onderlinge verhoudingen.

De missie MINUSMA

Nadat terroristische en andere gewapende groeperingen op 10 januari 2013 een offensief hadden ontketend tegen het zuiden van Mali, volgde op verzoek van de Malinese regering een Franse interventie, die de rebellen teruggedrong naar het noorden. De VN-Veiligheidsraad riep vervolgens MINUSMA in het leven met VN-Veiligheidsraad Resolutie (VNVR) 2100 van 25 april 2013.⁵

De meest in het oog springende taken van MINUSMA zijn: *stabilization of key population centres and support for the re-establishment of State authority throughout the country and Protection of civilians and UN personnel*. Daarnaast heeft de VN een ondersteunende rol in het vredesproces. MINUSMA is inmiddels verlengd met VNVR 2164 (25 juni 2014) en VNVR 2227 (29 juni 2015) tot 30 juni 2016.

In de genoemde resoluties lijkt overigens een inherente tegenstelling te zitten. Enerzijds houdt de Veiligheidsraad onverminderd vast aan de beginselen van *peacekeeping: Reaffirming the basic principles of peacekeeping, including consent of the parties, impartiality, and non-use of force, except in self-defence and defence of the mandate, and recognizing that the mandate of each peacekeeping mission is specific to the need and situation of the country concerned*, anderzijds is het een missie onder Hoofdstuk VII van het Handvest, dat de weg voor gebruik van geweld door of namens de VN open laat. De oppositiegroeperingen, verenigd in 'Coördinatie' streven naar autonomie en het is zeer de vraag in hoeverre zij de VN als onpartijdig (*impartial*) beschouwen, in hoeverre zij ervaren dat de VN handelt met instemming

van partijen (*consent of the parties*) als het doel van de VN is: herstel van het staatsgezag (*re-establishment of State authority*). Dit strookt niet met de agenda van 'Coördinatie'. De VN-militairen en -politie, van wie het personeelsplafond in de resoluties is gesteld op respectievelijk 11.200 en 1.440 personen, zijn voornamelijk werkzaam in het noorden van Mali. Daar bevinden zich drie VN-sectoren met elk een sectorhoofdkwartier, respectievelijk Sector Noord met Kidal, Sector West met Timboektoe en Sector Oost met Gao.

De Nederlandse bijdrage aan MINUSMA

Het zwaartepunt van de Nederlandse bijdrage aan MINUSMA ligt in Gao, waar in kamp Castor ongeveer 450 Nederlandse militairen zijn gelegerd. Kamp Castor grenst overigens aan het 'VN Supercamp', met onder meer het sectorhoofdkwartier van Sector Oost. Hoewel bureaus van de sectorcommandant bestaat er geen functionele relatie. De Nederlandse operationele eenheden staan immers onder rechtstreeks bevel van de VN-staven in Bamako. Uit voorgaande VN-operaties zijn lessen geleerd: tegenover licht bewapende rebellen staat een escalatiedominante Nederlandse bijdrage. Deze bestaat uit een helikopterdetachement met drie Chinooks en vier Apaches, een *Special Operations Land Task Group* (SOLTG), die in 2015 werd gevuld door het Korps Commandotroepen en het Korps Mariniers en een inlichtingencompagnie (ISRCoY) van de *All Sources Information Fusion Unit* (ASIFU).⁶ Een *Joint Support Detachment* ondersteunt deze drie eenheden.

De vertegenwoordiger van de CDS in Mali is de contingentscommandant/*Senior National Representative*, die met zijn staf een vertegenwoordigende en integrerende rol vervult voor de Nederlandse eenheden in Mali. Overigens

5 Zie: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusma/documents/mali%20_2100_E.

6 Over ASIFU verscheen vorig jaar een artikel in dit blad: J.A. van Dalen, 'ASIFU Baanbrekend inlichtingenexperiment in Mali', in *Militaire Spectator* 184 (2015)(7/8).

Bezoek van Force Commander generaal-majoor Lollesgaard (links) aan kamp Castor

nemen successievelijk steeds meer buitenlanders deel aan het contingent: Zwitsers, Esten, Denen, Belgen, Tsjechen en Duitsers. Als gevolg van de voortgangsrapportage MINISMA van 18 december 2015 kan zo het Nederlandse aandeel in 2016 met 150 man worden verminderd.⁷ In Bamako levert Nederland ook een substantiële bijdrage, in het Force HQ, bij ASIFU en het transitiekamp. In het Force HQ werkt een tiental Nederlanders als stafofficieren. Nabij het vliegveld huist het hoofdkwartier van ASIFU onder leiding van een Nederlandse kolonel, waar de eerdergenoemde inlichtingencompagnie (ISRCoy) in Gao onder valt. Nederland neemt ook deel aan de VN-politiemissie UNPOL, met zowel politiepersoneel als marechaussees, in Bamako, Gao en Timboektoe. Ook werken enkele Nederlandse burgers voor MINUSMA, in het bijzonder de plaatsvervangend *Special Representative of the Secretary General*, Koen Davidse. Aangezien alle Nederlandse strategische verplaatsingen beginnen en eindigen in het *Air Port of Debarkation* (APoD) Bamako, bevindt zich daar, naast het vliegveld en tegen het ASIFU-kamp, tevens het Nederlands-Zweedse transitiekamp.

Hoe effectief is MINUSMA?

Declaratiestelsel

Hierna volgen enkele voorbeelden van punten ter verbetering, zoals ik die heb waargenomen. De VN kent niet het principe *Cost lie where they fall*, zoals bijvoorbeeld de NAVO. Zo konden de NAVO-landen die deelnamen aan ISAF hiervoor niet de kosten declareren in Brussel. Bij de VN werkt het zo wél. De VN kent een minutieus declaratiestelsel, waardoor landen vergoedingen krijgen voor ingebracht personeel en materieel. Sommige landen leveren echter personeel en materieel dat niet aan de – door ontwikkelde landen aanvaarde – standaarden voldoet, maar declareren wel de vergoedingen.

De Chinese rol 2 (veldhospitaal met chirurgische capaciteit) in Gao zou bijvoorbeeld kamp Castor moeten ondersteunen, maar voldoet niet aan de Nederlandse eisen. De Nederlanders gaan naar de Franse rol 2 van Operatie *Barkhane*, buiten de VN-structuur. De Zweden in Timboektoe declareren een rol 1 (basis huisartsenzorg), maar hebben *de facto* een rol 2, aangezien zij zich niet willen verlaten op de Nigeriaanse rol 2 aldaar. Toen ik zelf een bezoek bracht aan de Nigeriaanse rol 2 in Timboektoe constateerde ik dat de röntgenapparatuur al een maand defect, de algemeen chirurg op verlof en de medicijnvoorraad ongeordend was. Ook de hygiëne liet te wensen over.

Operationele ineffectiviteit

Voor veel landen is de VN een welkome bron van inkomsten, maar in de praktijk leveren ze niet wat ze zouden moeten. Dit leidt ook tot operationele ineffectiviteit. Zo kunnen haperende logistiek, gebrekkig materieel, slechte leiding, opleiding en training tot levensgevaarlijke situaties leiden als een konvooi in een hinderlaag loopt. Vastlopende wapens en onbekendheid met *basic drills* zijn geen uitzondering. Een Amerikaanse officier constateerde bij een inspectie dat wapens met water en zeep waren behandeld. Naar mijn mening bestaat een verband tussen deze operationele ineffectiviteit en het feit dat MINUSMA de dodelijkste VN-missie sinds Korea is: *For the second year in a row, the greatest loss of*

⁷ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2015/12/18/kamerbrief-over-voortgangsrapportage-minusma/kamerbrief-over-voortgangsrapportage-minusma.pdf>.

life in 2015 was recorded in Mali, where at least 25 personnel, including 11 peacekeepers and 14 civilians and associated personnel, were killed in ambushes, improvised explosive device detonations or when their vehicles hit landmines.⁸

Deze opsomming is niet volledig. De troepen van sommige landen leven soms in zelf-gebouwde hutten en moeten het in het hete klimaat met één fles drinkwater per dag doen. Dit staat overigens in schril contrast met het Force HQ, in het afgehuurde hotel Amitié in Bamako, dat voorzien is van een zwembad. De grote discrepantie tussen het personeel en materieel van diverse VN landen heeft ook zijn weerslag op *command & control*. In de (sector) hoofdkwartieren bevinden zich stafofficieren die weinig of geen kennis hebben van campagneplanning, of van computerapplicaties als *Powerpoint of Word*.

Spraakverwarring en cultuurverschillen

Hoewel de officiële taal van de VN Engels is, heeft MINUSMA een sterk Francofone inslag, wat tot Babylonische spraakverwarringen leidt. Stafofficieren uit sommige landen hebben zo'n zware tongval, dat hun Engels zelfs door *native speakers* niet te verstaan is. Anderzijds verstaan Aziaten meestal geen Frans. Daarnaast leiden cultuurverschillen tot verschillende wijzen van communiceren. Directheid en diplomatieke omzichtigheid bestaan naast elkaar en leiden tot ongeduld en verontwaardiging. Doordat de officieren uit verschillende landen geen structurele hiërarchieke verhoudingen hebben resulteert dit in gebrekkig leiderschap. Meerderen durven geen eisen te stellen en ondergeschikten ontwijken opdrachten. Bevelen worden onduidelijk geformuleerd, worden niet begrepen en soms is er onwil om ze uit te voeren. Vaak zijn ondergeschikten competenter dan hun meerderen uit een ander land, maar zij breken niet door de hiërarchie. Daarnaast kent de VN geen collectief geheugen of gemeenschappelijk begripkader, zoals de NAVO dat wel kent dankzij vele tientallen *Allied Publications* en *Standing NATO Agreements*, die sinds de Tweede Wereldoorlog in ontwikkeling zijn. Voorts kunnen landen ook hun eigen politieke agenda's voeren. Zo zit

het VN-bataljon uit Niger, NIGERBAT, vlak over de grens van Niger in Menaka, Mali. Dit kan tot belangenverstrengeling leiden. Zit NIGERBAT daar voor de stabilisatie van Mali, of (ook) voor de belangen van Niger, op kosten van de VN?

De waarde van inlichtingen

Zonder goede *situational awareness* in een gebied is het vrijwel onmogelijk om tot een goede militaire inzet te komen. Daarom is het ook voor de VN logisch de operaties *intelligence driven* te laten zijn. Goede inlichtingen zijn cruciaal. Goede inlichtingen moeten echter ook gepaard gaan met geheimhouding, en dit is een ander zwak punt van de VN. Wat is bijvoorbeeld de waarde van de markering *UN Restricted* of *UN Confidential*?

De VN is van 'iedereen' en dus ook van 'niemand'. Wie is er echt bij de VN betrokken? Het risico is groot dat vertrouwelijke informatie verkocht of gelekt wordt en in handen komt van opponenten. Daarmee wordt het paard achter de wagen gespannen. In deze omgeving levert Nederland hoogwaardige inlichtingen. Van het woord hoogwaardig valt niets af te dingen. De Nederlandse militairen beschikken over de modernste inlichtingenvergaring en -analyse, *Special Forces*, twee types helikopters en geoliede logistiek. Officieren met relevante academische vorming leveren gevalideerde inlichtingen en prognoses, die in de praktijk al zijn uitgekomen.

8 Zie: <http://www.un.org/press/en/2016/org1624.doc.htm>.

Verkenning in Djebok, ten noorden van Gao

FOTO AUTEUR

De ketting is echter zo sterk als de zwakste schakel. Als er in de keten hele sterke inlichtingschakels zitten, breekt deze toch op de zwakke schakels van vertrouwelijkheid of onvermogen de inlichtingen in te brengen in een geavanceerd planningsproces of een gebrekkige uitvoering. Inlichtingen kunnen hoogwaardig zijn, maar uiteindelijk dienen zij een doel in een hoger proces. Als de campagneplanning en -uitvoering gebrekkig is kunnen goede inlichtingen dat niet repareren.

Waar is de VN goed in?

Uit het voorgaande moge duidelijk zijn dat er vraagtekens kunnen worden geplaatst bij de VN als geëigende organisatie om zélf een missie uit te voeren. De fricties veroorzaakt door taal- en cultuurverschillen en discrepantie in kwaliteit van personeel en materieel leiden tot ineffectiviteit en inefficiëntie. Waar is de VN dan wel goed in?

Het VN-Handvest mag best revolutionair genoemd worden. Agressie jegens andere landen is verboden op grond van artikel 2 lid 4: 'In hun internationale betrekkingen onthouden alle Leden zich van bedreiging met of het gebruik van geweld tegen de territoriale

integriteit of de politieke onafhankelijkheid van een staat, en van elke andere handelwijze die onverenigbaar is met de doelstellingen van de Verenigde Naties'.

Kader scheppen

Landen mogen alleen geweld gebruiken om zichzelf te verdedigen op grond van artikel 51: 'Geen enkele bepaling van dit Handvest doet afbreuk aan het inherente recht tot individuele of collectieve zelfverdediging in geval van een gewapende aanval tegen een Lid van de Verenigde Naties, totdat de Veiligheidsraad de noodzakelijke maatregelen ter handhaving van de internationale vrede en veiligheid heeft genomen. Maatregelen die door de Leden zijn genomen bij de uitoefening van dit recht tot zelfverdediging dienen onverwijld ter kennis van de Veiligheidsraad te worden gebracht en tasten op geen enkele wijze de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid van de Veiligheidsraad ingevolge dit Handvest aan om op enigerlei tijdstip over te gaan tot zulk optreden als hij nodig acht voor de handhaving of het herstel van de internationale vrede en veiligheid'.

Het volkenrechtelijke geweldsmonopolie ligt sinds de Tweede Wereldoorlog dus in beginsel bij de VN. Alleen de VN is gerechtigd een

Laatste schooldag in Gao

FOTO: AUTEUR

FOTO AUTEUR

Dorpsraad in Djebok

volkenrechtelijk kader te scheppen voor een missie als MINUSMA. De afgewogen resoluties van de VN-Veiligheidsraad bieden een juridisch kader om op te treden. Maar moet de VN vervolgens zelf de uitvoering ter hand nemen?

Eenheid

Door observatie van de Fransen in Mali is mij gebleken dat de contra-terrorismeactiviteiten van hun operatie *Barkhane* effectief zijn. Vele terroristen zijn uitgeschakeld en gijzelaars zijn bevrijd. Begin april 2015 belde mijn Franse counterpart met de mededeling dat zij Sjaak Rijke hadden bevrijd. Enkele uren later konden we hem ontvangen op kamp Castor. Het succes van de Fransen is volgens mij eenvoudig te verklaren: dankzij eenheid van politieke wil, *unity of command*, één taal, eenduidige procedures, geen problemen met insubordinatie en eigen logistiek. Met instemming van de VN voeren de Fransen hun missie zelf uit, zonder in de planning en uitvoering last te hebben van de beperkingen van de VN.

Een ander voorbeeld is de NAVO, die over uitgebreide procedures, tactieken, overeenkomsten en andere publicaties beschikt en een staande structuur van hoofdkwartieren heeft. Stafofficieren beheersen doorgaans de Engelse taal redelijk tot goed en er is een gemeenschappelijke cultuur, met vergelijkbare normen en waarden. Ook de EU, vaak met gebruikmaking van NAVO-procedures, is in staat om operaties

uit te voeren. Dit heeft zij bijvoorbeeld bewezen met de anti-zeeroverij operatie *Atalanta* bij de Hoorn van Afrika sinds 2008.

Conclusie

De Nederlandse bijdrage aan de VN-missie MINUSMA in Mali is momenteel de grootste operatie die de krijgsmacht uitvoert. Zoals gezegd dragen de Nederlandse eenheden geen gebiedsverantwoordelijkheid, maar leveren hoogwaardige inlichtingen aan de (staven van de) Force Commander. De deelnemende landen in MINUSMA kennen grote discrepanties in functioneren. De standaarden van personeel, opleiding, training, talenkennis, planning, materieel, materieel en onderhoud lopen ver uiteen. Daardoor vormt de Nederlandse bijdrage een sterke schakel in een zwakke ketting. Het VN-Handvest en de doorwrochte resoluties van de Veiligheidsraad scheppen het unieke volkenrechtelijke kader waarin de internationale gemeenschap kan optreden. Een VN-mandaat is zelfs voorwaardelijk om in te kunnen grijpen in soevereine staten. De VN lijkt echter zelf minder geschikt om de uitvoering van missies als MINUSMA ter hand te nemen. De genoemde discrepanties leveren veel frictie op, die ten koste gaat van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het optreden. Individuele landen, zoals Frankrijk, of regionale organisaties, die minder lijden onder deze discrepanties, blijken beter voor deze taken te zijn berekend. ■

F-16's in de strijd tegen ISIS

De Nederlandse Air Task Force-Middle East

Als onderdeel van een internationale coalitie neemt een detachement van het Commando Luchtstrijdkrachten als Air Task Force-Middle East (ATF-ME) vanaf oktober 2014 deel aan de strijd tegen ISIS. De inzet is het resultaat van een politiek besluit om te helpen bij het terugdringen van de in 2013 uitgeroepen beweging. Na het Tweede Kamerdebat op 10 september, waaruit een brede steun voor ingrijpen bleek, ging een planningsteam van de luchtmacht naar het *U.S. Central Command* in Tampa, Florida. Het team werkte samen met coalitiepartners uit zowel het Westen als de regio aan het campagneplan. Verder verzamelde het team veel informatie over de manier van optreden van ISIS, verwachte types missies en de inrichting van de *Command and Control*-structuur. Deze informatie diende als basis voor de voorbereidingen in Nederland. Door anticipatie, samenwerking en doorzettingsvermogen kon op 7 oktober de eerste operationele missie al plaatsvinden, twee dagen later gevolgd door de eerste wapeninzet tegen doelen van ISIS in de buurt van Mosul.

Luitenant-kolonel-vlieger A. de Koster en majoor drs. J.G. Postma*

Nadat ISIS in de zomer van 2014 enkele duizenden Yezidi's heeft geïsoleerd op de berg Sinjar in noordelijk Irak, velen van hen heeft vermoord en vooral de vrouwen en meisjes als slaven heeft verhandeld en op 19 augustus van dat jaar ook nog de Amerikaanse journalist James Foley onthoofdt, gaat de

Amerikaanse regering over tot militair ingrijpen in Irak. Niet lang daarna deelt president Obama mee dat Amerika de strijd aangaat met ISIS en dat daarvoor een internationale coalitie zal worden samengesteld.¹ In die coalitie neemt een detachement van het Commando Luchtstrijdkrachten vanaf oktober 2014 deel aan de strijd tegen ISIS.² Dit artikel schetst hoe deze bijdrage tot stand is gekomen en hoe de F-16's worden ingezet. Hiertoe wordt eerst de situatie in Irak en Syrië beschreven, die aanleiding gaf tot publieke verontwaardiging en een politieke discussie. De politieke discussie leidde tot een besluit waarbij de Nederlandse regering een detachement met een aantal F-16's naar het Midden-Oosten heeft uitgezonden om deel te nemen aan de coalitie die de invloed van ISIS probeert in te dammen. De politieke besluitvorming wordt besproken, waarna de feitelijke

* Guus de Koster is docent aan de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie. Majoor Joël Postma werkt bij de kernstaf van de Commandant Luchtstrijdkrachten. Zij treden op als penvoerders namens enkele luchtmachtcollega's die werkzaam waren als Detachementscommandant, medewerkers DOPS J3, DOPS J5, ATFME-S3Air, vliegbasis Leeuwarden. Zonder hun input was dit artikel niet tot stand gekomen.

1 'Statement by the President on ISIL', The White House, Office of the Press Secretary, 10-9-2014, via: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/10/statement-president-isil-1>.

2 De organisatie van soennitische moslims die de Islamitische Staat nastreeft wordt in diverse publicaties ISIS, ISIL, Daesh of Da'isj genoemd. In dit artikel wordt de term ISIS gebruikt.

FOTO: REUTERS

Strijders van ISIS rijden door de straten van Raqqa, Syrië, in juni 2014; geleidelijk veroverde de beweging een steeds groter grondgebied

voorbereiding op de uitzending zal worden gereconstrueerd en verslag wordt gedaan van de operaties van het eerste Nederlandse F-16-detachement.

Opkomst van ISIS en regionale uitbreiding

De inzet van militairen in het Midden-Oosten in het kader van de bestrijding van ISIS kwam niet uit de lucht vallen. De soennitische *Islamic State in Iraq and al-Sham* (ISIS) vond zijn oorsprong in Irak als reactie op het sjiitische bewind in Baghdad dat, ten koste van de soennitische minderheid, vooral de belangen van de sjiïeten behartigde.³ Nadat de Amerikaanse troepen in 2011 Irak hadden verlaten, nam de invloed van *al Qaeda Iraq* (AQI) sterk toe. Dat leidde in 2013 tot het uitroepen van ISIS.⁴

Regionale uitbreiding van het conflict

Sinds het uitbreken van de burgeroorlog in Syrië in het voorjaar van 2011 zagen diverse groeperingen ruimte om onder het repressieve bewind van leider Bashar al-Assad uit te komen. Eén van de groeperingen die zich verzetten tegen het regime van Assad, *Jabhat al-Nusra*, sloot zich aan bij de regionale beweging. De geestelijk leider, Abu Bakr al-Baghdadi, riep zichzelf uit tot kalief van het kalifaat dat de beweging als alternatief voor het westerse begrip van staten ziet.⁵ Jessica Lewis zegt dat

- 3 S. Coll, 'In Search of a Strategy', in: *The New Yorker* 90, no. 27 (2014).
- 4 Jessica D. Lewis, 'Al-Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking The Walls Campaign, Part 1', in: *Middle East Security Report* no. 14, september 2013 (Washington, D.C., Institute for the Study of War) 9.
- 5 'Sunni Rebels Declare New 'Islamic Caliphate'', *Al Jazeera*, via: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/isis-declares-new-islamic-caliphate-201462917326669749.html>.

AQI instrumenteel is geweest voor de opkomst en de successen van al-Nusra.⁶ Sinds 2011 heeft de invloed van deze beweging zich uitgebreid over het Midden-Oosten en hebben ook islamitische strijdgroepen in Jemen en Noord-Afrika zich bij het gedachtegoed van deze organisatie aangesloten.

grootste vijand van de islam noemt; zelfs één van de belangrijkste imams van al-Qaida, Abu Qatada, veroordeelt het geweld van ISIS scherp.⁸ Theo Brinkel schrijft in de *Militaire Spectator* van april 2015 over de strijd binnen de islamitische wereld en over de schade die ISIS toebrengt aan de islam.⁹ Dit is een belangrijk gegeven, want het biedt ruimte aan coalitiepartners uit de regio en voorkomt dat het een strijd wordt tussen moslims en volkeren met een ander geloof.

Naast airpower is het noodzakelijk ISIS met de nodige niet-militaire middelen te bestrijden

ISIS kenmerkt zich door de wreedheden tegen hen die zich niet willen conformeren aan het salafistische gedachtegoed of hen die daartegen strijden. Beelden van onthoofdingen van westerse gevangenen en ook van militairen en andere strijders hebben in korte tijd de publieke opinie beïnvloed. Vicken Cheterian meent dat de wreedheden die ISIS begaat vergelijkbaar zijn met die van andere islamitische strijdgroepen. Hij stelt echter wel vast dat ISIS zich onderscheidt door het publiek te betrekken in de strijd en het toegepaste geweld uit te dragen via social media.⁷ Niet alleen in het Westen is door het optreden van ISIS een debat ontstaan over de islam, ook in de islamitische wereld zelf is de verdeeldheid groot. Cheterian haalt uitspraken van de grootmufti van Saoedi-Arabië aan, die ISIS de

In korte tijd heeft ISIS kans gezien zich een prominente rol toe te eigenen en heeft intensief en succesvol gerekruteerd in Syrië en Irak. In Irak hadden de zwakke restanten van het Iraakse leger weinig antwoord op de acties van de beweging. De Amerikaanse diplomaat Paul Bremer had, nadat hij in 2003 was aangesteld als *Coalition Provisional Authority*, een directief opgesteld waardoor de Iraakse soennitische elite buiten de samenleving werd geplaatst.¹⁰ Naast deze groep werden ook honderdduizenden Iraakse militairen, veelal soennieten, ontslagen. Door deze Amerikaanse uitsluiting had ISIS in Irak een enorm potentieel aan hoogopgeleide, vaak militair getrainde rekruten ter beschikking, die met name de strijd tegen de VS en het door Amerika gesteunde Iraakse regime wilden aangaan. Als reactie op het onvermogen van de Iraakse regering het conflict te beheersen werd de hulp ingeroepen van eerst de Verenigde Staten en later de internationale gemeenschap.¹¹

De Amerikaanse regering formuleerde in de zomer van 2014 de strategische doelen in haar strijd tegen ISIS: 'Our goal is clear: to degrade and ultimately destroy ISIL through a comprehensive and sustained counterterrorism strategy so that it is no longer a threat to Iraq, the region, the United States, and our partners. To achieve this goal, our strategy will be underpinned by a strong coalition of regional and international partners who are willing to commit resources and will to this long-term endeavour.'¹² Gelijktijdig is op diplomatiek vlak veel geïnvesteerd om een zo breed mogelijke coalitie samen te stellen uit een mix van islamitische en westerse landen. Vanuit

6 Jessica D. Lewis, 'Al-Qaeda in Iraq Resurgent', 9.

7 Vicken Cheterian, 'ISIS and the Killing Fields of the Middle East', in: *Survival* 57, no. 2 (2015) 105.

8 Ibid., 106.

9 Th.B.F.M. Brinkel, 'Een westers antwoord op de Islamitische Staat. Dialoog met de islam, geen confrontatie', in: *Militaire Spectator* 184 (2015) (4) 173-183.

10 James E. Kelly, 'Not Our Fight Alone. An Analysis of the U.S. Strategy Combating the Islamic State of Iraq and Syria', *Claremont McKenna College Senior Theses, Paper 1036* (Claremont, 2015) 14.

11 'Iraq formally asks us to launch air strikes against rebels', *BBC*, 18 juni 2014, via: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27905849>.

12 James Kaelin, 'A Government for the People by the People: Defeating ISIL with an Inclusive Central Iraqi Government', in: *Foreign Policy Journal* (October 2014) 2.

Nederlands perspectief was het van belang om, als betrouwbare partner van de VS, deel te nemen aan deze strijd.¹³ In de strijd tegen ISIS werd snel duidelijk dat de westerse partners vooral risicomijdende deelname prefereerden door de levering van airpower en af te zien van de inzet van grondtroepen, mede ingegeven door ervaringen in Afghanistan en Irak. Desondanks werd onderkend dat ISIS niet alleen vanuit de lucht zou kunnen worden verslagen en het werd vooral aan de regionale (islamitische) partners overgelaten om grondtroepen ter beschikking te stellen.¹⁴ Omdat ISIS drijft op een aantal geldschieters, is bestrijding met militaire middelen alleen niet genoeg. Het vereist een aanpak op meerdere fronten.¹⁵ Dit artikel gaat verder niet op dat aspect in.

Tijdens de NAVO-top in Wales in september 2014 probeerden de ministers Timmermans en Hennis tevergeefs aan te sluiten bij het overleg over de te vormen coalitie.¹⁶ Daarna informeerden de ministers van Defensie, Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking de Tweede Kamer op 24 september met een Artikel 100-brief over het besluit van de Nederlandse regering deel te nemen aan de coalitie tegen ISIS.¹⁷ De deelname bestond uit twee detachementen: een F-16 detachement en een detachement trainers om Iraakse en Koerdische strijders te ondersteunen met training en advies. Beide detachementen werden in beginsel voor één jaar aangeboden. In de brief stond dat Nederland koos voor een politieke oplossing in Syrië en daar (vooralsnog) geen rol weggelegd zag voor de Nederlandse F-16's, die zich zouden beperken tot inzet tegen ISIS in Irak. Zes operationele F-16's en twee reservetoestellen zouden gaan opereren vanaf een vliegveld in de regio, ondersteund door een detachement van maximaal 250 militairen. De duur van de uitzending werd op maximaal een jaar gesteld. Toen de artikel 100-brief werd aangeboden was nog geen gastland gevraagd een vliegveld ter beschikking te stellen voor het Nederlandse detachement. In de brief zei de regering dat naast het militaire instrument, een belangrijke bijdrage van Irak verwacht werd op het gebied van politieke en sociaaleconomische hervormingen.

De vroege betrokkenheid van Nederland onder het principe van prudent planning was van onschatbare waarde voor het snel inzetten van het eerste F-16 detachement in het Midden-Oosten

Prudent Planning

Het optreden van ISIS in Irak en Syrië en het publieke debat dat daarover werd gevoerd leidt bij de Koninklijke Luchtmacht tot het besef dat er het weleens tot een zeer snelle inzet in het Midden-Oosten zou kunnen komen. Na het Tweede Kamerdebat op 10 september, waaruit een brede steun voor ingrijpen bleek, gaat een planningsteam naar het *U.S. Central Command* (CENTCOM) in Tampa, Florida. CENTCOM geeft als regionaal *Combattant Command* (COCOM) leiding aan de inzet van de coalitie in Irak en Syrië en aan operaties in de rest van het verantwoordelijkheidsgebied, waaronder bijvoorbeeld ook Afghanistan valt. Het is Defensie niet toegestaan om militaire voorbereidingen en activiteiten uit te voeren voordat

- 13 David Chandler, 'The R2P Is Dead, Long Live the R2P: The Successful Separation of Military Intervention from the Responsibility to Protect', in: *International Peacekeeping* 22, no. 1 (2015) 4.
- 14 Sibylle Scheipers, 'Auxiliaries at War in the Middle East', in: *Survival* 57, no. 4 (2015) 121.
- 15 Jack Keane en Danielle Pletka, 'An American-Led Coalition Can Defeat ISIS', in: *The Wall Street Journal*, 24 augustus 2014.
- 16 'Geweigerd in de coalitie tegen IS?' 'De vergaderruimte was gewoon te klein', in: *de Volkskrant*, 10 september 2014.
- 17 Tweede Kamer, Vergaderjaar 2014-2015, 27 925, Nr. 506.

Om de grote hoeveelheden materiaal snel naar de vliegbasis in het Midden-Oosten te krijgen wordt onder meer een Antonov An-124 voor strategisch luchttransport in gehuurd

politieke besluitvorming heeft plaatsgevonden. Het Nederlandse team werkt daarom in Florida onder het principe van *prudent planning*, waarbij meegedacht wordt over mogelijke inzet van de Nederlandse krijgsmacht onder voorbehoud van een politieke opdracht. Deze vroege betrokkenheid van Nederlandse planners bij de operatie blijkt later van onschatbare waarde voor het snel inzetten van het eerste detachement in het Midden-Oosten.

Het planningsteam werkt samen met coalitiepartners uit zowel het Westen als de regio aan het campagneplan. De strategische doelstellingen van dit campagneplan zijn in beginsel beknopt en gericht op het neutraliseren en uitschakelen van de gevechtskracht van ISIS en het ondersteunen van Iraakse en Peshmerga-troepen met advies, training en luchtsteun. De politieke ontwikkelingen in Nederland worden nauwgezet gevolgd en het team voorziet de Directie Operaties in Den Haag van essentiële informatie over het operatiegebied en mogelijke uitvalsbases in de regio. Met name de keuze van een vliegveld waar vandaan de

F-16's kunnen opereren is een belangrijk proces. De F-16's zijn, met name met zware bewapening, beperkt in hun bereik en gezien de afstanden in het theater moet een locatie relatief dichtbij het inzetgebied worden gevonden. Daarnaast is er behoefte aan colocatie met een andere coalitiepartner, vooral om de logistieke *footprint* te beperken.

Verder verzamelt het team veel informatie over de manier van optreden van ISIS, verwachte types missies en de inrichting van de *Command and Control* (C2) structuur. Deze informatie dient als basis voor de voorbereidingen in Nederland. Zoals gebruikelijk bij operaties die door de Amerikanen zijn opgestart, wordt de Nederlandse bijdrage aangestuurd via bestaande Amerikaanse commandovoeringsstructuren. Daar waar Nederland invloed kan uitoefenen in de hoofdkwartieren in Qatar en Koeweit zijn liaisons voorzien, zodat ook de optimale inzet van de Nederlandse F-16's kan worden geborgd.

Leeuwarden bruist

Op de vliegbasis Leeuwarden leiden de maatschappelijke en politieke discussies tot de nodige gezonde spanning. Hoewel de containers van de recent afgesloten periode van twaalf jaar onafgebroken inzet in Afghanistan dan nog niet allemaal zijn uitgepakt en een deel van het personeel actief is in de *Baltic Air Policing* missie in Polen, overheerst het besef dat een eventuele inzet tegen ISIS er echt toe doet en dat er alles aan gedaan zal worden om ook dat succesvol uit te voeren.¹⁸ Dan volgt op 24 september het besluit van de Ministerraad tot de inzet van zes F-16's plus twee logistieke reserves. Deze worden dan voor de periode van een jaar en met een maximum van 600 vliegtuigen per maand ter beschikking gesteld aan de internationale coalitie. De minister van Defensie geeft in interviews aan dat inzet boven Irak binnen zeven dagen te verwezenlijken is. De intentie van de regering geniet brede steun van de fracties in de Tweede Kamer. Tijdens het debat over de Artikel 100-brief vragen diverse sprekers het mandaat voor de militaire inzet te verruimen om ook

18 'Allies enhance NATO air-policing duties in Baltic States, Poland, Romania', NAVO (29 april 2014) via: http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_109354.htm?selectedLocale=en.

19 Tweede Kamer, 'Debat over de Artikel 100-brief Deelneming aan internationale strijd tegen ISIS'.

optreden in Syrië mogelijk te maken.¹⁹ Dit onderwerp wordt geparkeerd, omdat de aandacht vooral gericht is op de besluitvorming over de inzet in Irak.

Het personeel van vliegbasis Leeuwarden, met ondersteuning van de collega's op Volkel en Eindhoven, onderneemt actie om materieel en personeel gereed te maken voor vertrek naar een vliegbasis in het Midden-Oosten. Het streven is om de acht F-16's op 1 oktober naar het theater te vliegen om daarna zo snel mogelijk inzetbaar te zijn. Door de korte reactietijd worden de *Fact-Finding Mission*, de *Site Survey* en de ontplooiing bijna parallel uitgevoerd. Een groot deel van de vliegbasis werkt het weekend en in de nachtelijke uren door. Steeds meer materiaal vindt zijn weg naar een grote hangaar op het veld. De hoeveelheden zijn enorm en er moet goed geprioriteerd worden om het juiste materiaal in de juiste volgorde ter plaatse te krijgen om zo snel mogelijk operationeel inzetbaar te zijn. Eén van de grootste uitdagingen is het gebrek aan snel beschikbaar strategisch luchttransport, want Nederland heeft zelf geen grote vrachttoestellen. Er wordt een Antonov An-124 ingehuurd, de C-17 van de *Heavy Airlift Wing* (HAW) in Papa, Hongarije,

wordt ingezet en één van de Nederlandse C-130 Hercules transportvliegtuigen brengt de eerste munitie naar het Midden-Oosten.

Ter verdere informatie stuurt minister Timmermans op 1 oktober 2014 een brief naar de Tweede Kamer, die uitgebreid ingaat op de juridische grondslagen van de militaire missie.²⁰ Het gaat met name om het volkenrechtelijke aspect van de missie en in dat kader past de argumentatie dat Irak heeft verzocht tot bijstand in zijn strijd tegen de gewapende macht van ISIS. Omdat er geen soortgelijk verzoek van de regering in Damascus is en er geen VN-mandaat is voor militair optreden in Syrië, wijst het kabinet optreden tegen ISIS in dat land in oktober 2014 af op grond van een gebrek aan juridische grondslagen.

Van fact-finding naar kwartiermaken

Op 25 september vertrekt een Fact-Finding Mission met personeel van de Directie Operatiën (DOPS) en Leeuwarden onder leiding van de Directeur Operaties CLSK naar de beoogde

20 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 27 925, Nr. 518.

De uitvalsbasis 'Snow City' heeft legerings-, voedings- en sanitaire locaties voor de huisvesting van het detachement en voorzieningen voor de operationele functies, zoals werklocaties, munitieopslag en opstelplaatsen voor de F-16's

FOTO: MCD, E. KLIJN

Het Combined Air Operations Center (CAOC) Al Udeid, Qatar, waar de luchtoperaties in Irak en Syrië worden gecoördineerd

uitvalsbasis om daar met het gastland de nodige afspraken te maken. Hiervoor is al cruciaal voorwerk gedaan door de ambassade en in het bijzonder de Defensie-attaché in de regio. De eerste overleggen leiden dan ook snel tot resultaat. Het gastland is bereid tot samenwerking en stelt een vliegbasis voor mede gebruik beschikbaar. Dit vliegveld, op 45 minuten vliegen van de Iraakse grens, is een *bare base* locatie, waar alle benodigde voorzieningen zelf ingevlogen en opgebouwd moeten worden. Het opereren vanaf een bare base brengt een scala aan uitdagingen met zich mee. In dit geval moest letterlijk alles zelf geregeld worden, van de sanitaire voorzieningen tot en met de operationele informatievoorziening. Dit zorgde voor extra druk op het detachement om de door de minister gestelde tijdlijn te halen en deed een groot beroep op de creativiteit en *can do*-mentaliteit van het personeel.

Het team maakt plannen om zo snel mogelijk legerings-, voedings- en sanitaire locaties in te richten, zodat het detachement kan worden gehuisvest. Daarnaast werkt men hard om de voorzieningen voor de operationele functies zo snel mogelijk gereed te maken. Er is behoefte

aan werklocaties, munitieopslag, opstelplaatsen voor de F-16's, een onderhoudshangaar en werkplaatsen voor de ondersteunende diensten zoals Personeel, Communicatie- en Informatiesystemen en Militair Geneeskundige Dienst.

Zo transformeert de Fact-Finding Mission via een Site Survey Team tot een operatie van kwartiermakers, die hun eigen plannen realiseren met de inmiddels op gang gekomen materiële stromen vanuit Nederland. Een punt van zorg is het rolbaanstelsel, dat van bedenkelijke kwaliteit is, waardoor de gevoelige F-16 motoren schade zouden kunnen oplopen. Daarnaast is er geen adequate platformverlichting, waardoor in de eerste maand geen nachtelijke operaties mogelijk zijn.

Vanwege initiële capaciteitsproblemen wordt besloten de F-16's bewapend over te vliegen naar het inzetgebied. Dat garandeert snelle inzetbaarheid, maar de coördinatie van de benodigde overvliegvergunningen over een groot aantal landen kost veel moeite. Uiteindelijk zijn de acht F-16's pas op 3 oktober allemaal op de uitvalsbasis. De minister van Defensie stuurt diezelfde dag een brief naar de Tweede Kamer waarin zij aangeeft dat acht toegezegde F-16's zijn aangekomen in het Midden-Oosten en dat zij waarschijnlijk vanaf 4 of 5 oktober kunnen beginnen met hun operaties.²¹

Als de F-16's op 1 en 3 oktober landen is alles al gereed om de vliegtuigen snel klaar te maken voor inzet boven Irak. Dit is binnen een week na de politieke besluitvorming en daarmee de snelste ontplooiing van F-16's buiten NAVO-gebied tot op heden.

De snelle schakeling naar ontplooiing kan echter niet door alle ondersteunende diensten even snel gevolgd worden, waardoor bijvoorbeeld de communicatie met de Fact-Finding Mission en Site Survey vooral plaatsvindt met dienst-GSM's. Het ontbreekt de eerste periode aan nationale mogelijkheden om gerubriceerde informatie rond te sturen tussen de verschillende spelers in de missie, Nederland en het Combined Air Operations Center (COAC) in Qatar. Dit zorgt met name aan de operationele kant van de missie

21 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 27 925, Nr. 520.

FOTO: US AIR FORCE

De Nederlandse F-16's voeren onder meer Armed Overwatch-missies uit, die vijf tot zes uur kunnen duren en bijtanken in de lucht noodzakelijk maken

voor problemen. De oplossing ligt in het contact met de coalitiepartners op de basis die wel beveiligde communicatiemiddelen hebben en bereid zijn als liaison te fungeren.

Coördinatie met het CAOC en de JFACC

Waar de ontplooiing naar de uitvalsbasis ondanks de uitdagingen over het algemeen vlot verloopt, dreigt in een ander land in de regio een kink in de kabel te komen. De luchtoperaties in Irak en Syrië worden gecoördineerd door het Combined Air Operations Center Al Udeid, Qatar. Het Amerikaanse *Joint Force Air Component Command*, onder leiding van luitenant-generaal John Hesterman III, voert de regie over planning, executie en evaluatie van de luchtcomponent van *Operation Inherent Resolve*.²² Op Al Udeid komen liaisonofficieren (LNO's) van alle deelnemende landen samen om hun nationale bijdrage in te passen in het coalitieplan. Nederland stuurt op 29 september twee liaisonofficieren naar Qatar, die daar ook als *Red Card Holder* (RCH) zullen optreden. De rol van RCH is formeel belegd bij de Detachment-commandant ATF-ME, maar die heeft de verantwoordelijkheid gedelegeerd aan de LNO in Qatar.

De RCH toetst elke mogelijke Nederlandse wapeninzet aan de geldende Nederlandse *Rules of Engagement* (ROE) en *Targeting Guidelines*. Om deze reden moet de RCH altijd aanwezig zijn in het CAOC op het moment dat de Nederlandse F-16's hun missies vliegen.

Terwijl de F-16's onderweg zijn naar de uitvalsbasis, zitten de LNO's echter in een hotel in Doha. De twee officieren worden niet toegelaten op de Qatarese basis waar het CAOC is gehuisvest omdat Nederland geen geldige *Status of Force Agreement* heeft met Qatar. Pas na veel diplomatieke inspanningen van de Nederlandse ambassade in Qatar krijgen de Nederlanders toestemming de basis te betreden. Uiteindelijk zijn zij op 5 oktober op het CAOC en wordt begonnen met het inplannen van de Nederlandse inzet. De eerste missie wordt de volgende dag gevlogen. Dit is een *dry run*, waarin een aantal specifieke procedures

²² Feitelijk wordt de operatie pas op 15 oktober *Operation Inherent Resolve* genoemd. Het hoge tempo waarin de missie werd opgestart en waarmee coalitiegenoten zich aansloten lag ten grondslag aan de vertraging. Zie: Richard Sisk, 'Pentagon Names Airstrikes Against ISIS 'Operation Inherent Resolve'', *Military.com*, <http://www.military.com/daily-news/2014/10/15/pentagon-names-airstrikes-against-isis-operation-inherent.html>.

FOTO MCD, E. KLJIN

Aan het aanvallen van complexere doelen gaat een zorgvuldig proces vooraf, waarbij het voorkomen van nevenschade één van de belangrijkste aandachtspunten is

worden beoefend en wordt bepaald of de Nederlandse F-16's voldoen aan de eisen die de Amerikanen stellen. Na het behalen van deze 'examenvlucht' vindt op 7 oktober de eerste operationele missie plaats, twee dagen later gevolgd door de eerste wapeninzet tegen doelen van ISIS in de buurt van Mosul.

In de *Ops Room* van het CAOC zitten voornamelijk Amerikanen, aangevuld met een mêlée van vertegenwoordigers van de coalitiepartners. Het is een zaal ter grootte van een flinke sporthal, met aan drie zijden grote schermen waarop luchtbeeld, live videostreams van onbemande

toestellen en andere relevante operationele informatie wordt geprojecteerd. Diverse secties houden zich bezig met deelaspecten van de operatie, zoals de *tanker coordination cell*, die ervoor zorgt dat honderden vliegtuigen dagelijks miljoenen liters brandstof krijgen, de *Air Defence Section*, die alle luchtbewegingen in de hele Golfregio in de gaten houdt en de luchtverdedigingssystemen aanstuurt en de *Dynamic Targeting Section*, die ad-hoc wapeninzet tegen ISIS-doelen coördineert en de goedkeuring van de *Target Engagement Authority* (TEA) voorbereidt. De Amerikaanse secties worden aangevuld met personeel uit de *Five Eyes* landen.²³ Achter de rijen met secties hebben alle coalitielanden hun eigen bureau. Nationale delegaties bestaan uit planners, inlichtingenpersoneel, juristen (LEGAD) en een Red Card Holder, die de bevoegdheid heeft een missie goed of af te keuren.

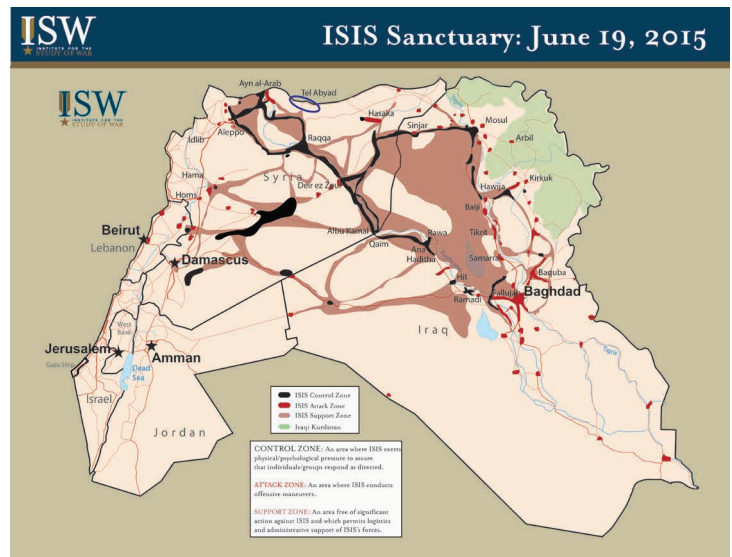
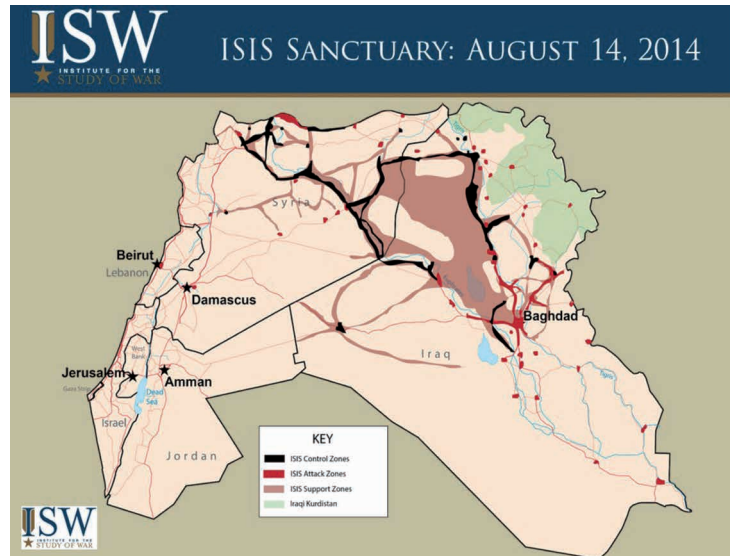
23 De zogeheten Five Eyes-landen zijn de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Canada, Australië en Nieuw-Zeeland, een coalitie voornamelijk gericht op het uitwisselen van inlichtingen.

Met een hoge versnelling

Vanaf het moment dat Nederland wordt opgenomen in de planning van de coalitieinzet, ontstaat een dagelijks ritme van plannen, coördineren, missies vliegen en debriefen. De Nederlandse sorties worden ingebed in de *Air Tasking Order (ATO)* die het CAOC uitgeeft. De ATO bevat de vluchtplanning voor een periode van 24 uur in het operatiegebied dat Irak en Syrië beslaat en deconificeert de vluchtbewegingen van honderden vliegtuigen die verschillende missies uitvoeren. De tijden van inzet verschuiven elke week met zes uur, waardoor in een maand achtereenvolgens 's ochtends, 's middags, 's avond of 's nachts wordt gevlogen. Hiermee worden de lasten van het 's nachts vliegen en werken over de coalitielanden verdeeld.

Het Nederlandse detachement heeft naast een zeer robuust mandaat en heldere Rules of Engagement een gevarieerde set aan wapens meegekregen (waaronder de recent ingevoerde *Small Diameter Bomb*) voor de uitvoering van de missie. Dit maakt Nederland een zeer gewaardeerde coalitiegenoot die veel en flexibel inzetbaar is en daarmee een significante bijdrage levert aan het stoppen van de opmars en terugdringen van ISIS.

De F-16's worden voor verschillende missies ingedeeld. Het gros van de vluchten bestaat uit *Armed Overwatch (AO)*, waarbij ondersteuning wordt geleverd aan de Iraakse regeringstroepen in het midden van Irak en de Koerdische Peshmerga in het noorden. Amerikaanse *Joint Terminal Attack Controllers* opereren vanuit centrale commandocentrales en coördineren de luchtsteun met behulp van onbemande vliegtuigen zoals MQ-1 Predators en MQ-9 Reapers. Deze zijn 24 uur per dag in het gebied actief. Bij detectie van ISIS-doelen (geschutsposities, konvooien of andere dynamische doelen) of in geval van een *Troops in Contact (TIC)* incident roepen zij de dichtstbijzijnde gevechtsvliegtuigen op die vervolgens, na goedkeuring door de nationale RCH, hun wapens inzetten. AO-missies duren gemiddeld vijf tot zes uur, waarbij meerdere malen in de lucht wordt bijgetankt.

Het effect van de luchtaanval van de internationale coalitie op het grondgebied van ISIS in Irak en Syrië

Complexe tegenstander

De hierboven geschetste missies zijn zeer vergelijkbaar met wat de Nederlandse F-16's lange tijd in Afghanistan hebben gedaan en ze passen in het optreden tegen irreguliere strijdkrachten. ISIS voert echter een hybride oorlog, waarin het zich behalve als irreguliere macht ook steeds meer profileert als een echte staat. ISIS betreft bestaande gebouwen (veelal voormalige complexen van de Iraakse regering

Land	Bijdrage aan trainingsmissie		Bijdrage aan luchtaanvallen	
	Irak	Syrië	Irak	Syrië
Australië	500	-	6 F-18 1 Tanker 1 Airborne Control	-
Bahrein	-	-	-	Onbekend aantal vliegtuigen
België	35	-	Bijdrage beëindigd eind juni 2015	-
Canada	69	-	6 F-18 1 CC150 transport (Airbus A-310) 2 CP 140 Aurora Surveillance	-
Denemarken	140	1	7 F-16	-
Frankrijk	200	-	6 Rafaele M 6 Mirage 2000D 1 C135 Tanker 1 Atlantique Maritime Patrol	-
Finland	47	-	-	-
Groot-Brittannië	275	-	Onbekend aantal Tornado GR-4	-
Duitsland	100	-	-	-
Italië	280	-	-	-
Jordanië	-	Oefenterreinen	Onbekend aantal vliegtuigen	-
NAVO	Onbekend aantal personeel			
Nieuw-Zeeland	143	-	-	-
Nederland	130	-	6 F-16 (plus 2 reserve)	-
Noorwegen	120	-	-	-
Portugal	30	-	-	-
Qatar	-	Oefenterreinen	-	Onbekend aantal vliegtuigen
Saudi-Arabië	-	Oefenterreinen	-	Onbekend aantal vliegtuigen
Spanje	300	-	-	-
Turkije	-	Oefenterreinen	-	Artillerie Onbekend aantal vliegtuigen
Verenigde Arabische Emiraten	-	-	-	8 F-16
Verenigde Staten	3550	700	Onbekend aantal vliegtuigen, grootste aantal beschikbaar gesteld	
Zweden	35	-	-	-

Overzicht deelnemende landen Operation Inherent Resolve per augustus 2015

BRON: KATHLEEN J. MCINNIS, 'COALITION CONTRIBUTIONS TO COUNTERING THE ISLAMIC STATE' (WASHINGTON, D.C., CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE, 2015)

of scholen) en vestigt daar stadhuizen, politiebureaus en hoofdkwartieren. Het aanvallen van dit soort complexere doelen vraagt om een meer gestructureerde aanpak, waarbij vorm en functie van het doel – of de elementen daarvan – van tevoren zorgvuldig moeten worden vastgesteld. Dat verloopt via het *Deliberate Targeting*-proces. Doelen worden op basis van inlichtingen die de coalitiepartners aanleveren uitgebreid geanalyseerd en uitgewerkt. Daarna worden zij in de *Joint Targeting Coordination Board* (JTCCB), voorgezeten door een Amerikaanse 2-sterren generaal, voorgelegd aan de coalitielanden. De RCH's krijgen daarbij de gelegenheid aan te geven of zij het doel wel of niet mogen aanvallen conform hun nationale richtlijnen. Wanneer de Nederlandse RCH akkoord gaat met de voorgestelde doelen, worden de F-16's, samen met vliegtuigen van andere coalitielanden, door middel van de ATO ingedeeld op een *Combined Air Operation* (COMAO), die de opdracht heeft deze doelen uit te schakelen.

Eén van de grootste aandachtspunten in het targeting proces is het voorkomen van nevenschade. Veel doelen bevinden zich in verstedelijkt gebied, waardoor het risico op het onbedoeld raken of beschadigen van andere (civiele) gebouwen groter is. Wanneer er een verhoogd risico op nevenschade is, kunnen minder zware wapens worden ingezet of kan bijvoorbeeld de ontsteker van het wapen zo worden ingesteld dat de explosie in het gebouw plaatsvindt. Een ander middel om nevenschade te beperken is het nauwkeurig in kaart brengen van het *pattern of life* rondom een doel. Door een doel langere tijd te observeren kan worden vastgesteld op welk tijdstip van de dag er de minste activiteit in de buurt is. Met deze informatie kan een luchtaanval vervolgens worden gepland. Voorwaarde voor dit soort mitigerende maatregelen is dat voldoende platformen beschikbaar zijn die *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance* (ISR) kunnen leveren. ISR-platforms, zoals de MQ-9 Reaper, zijn een schaars maar cruciaal goed in de uitvoering van het hedendaagse conflict waarbij weinig tolerantie is voor nevenschade en burgerslachtoffers.

De geleerde lessen rond het beperken van nevenschade hebben er voor Nederland toe geleid dat een nieuw wapen, de Small Diameter Bomb (SDB), is toegevoegd aan het wapenarsenaal van de F-16. De SDB is een relatief licht wapen (250lb) dat op basis van gps-geleiding naar zijn doel wordt geleid. Door de precisie en de beperkte explosieve lading is dit wapen uitermate geschikt voor de inzet in verstedelijkt gebied of tegen doelen waar een verhoogd risico op nevenschade aan verbonden is.

Veel doelen bevinden zich in verstedelijkt gebied en één van de grootste aandachtspunten in het targeting proces is het voorkomen van nevenschade

Lange adem

In de brief van de minister van Buitenlandse Zaken van 15 december 2014 over de voortgang van de strijd tegen ISIS, zegt hij voor het eerst dat de coalitiepartners zijn overeengekomen ISIS op vier verschillende fronten te bestrijden: door militaire inzet, het tegengaan van een uitstroom van ISIS-sympathisanten die zich willen aansluiten bij de gewapende strijd, het stoppen van de financieringsstromen naar ISIS en het delegitimeren van ISIS.²⁴ In de rapportage schrijft de minister dat de militaire inzet gericht is op het stoppen van de opmars van ISIS in Syrië en Irak en dat dit wordt bewerkstelligd door steun aan de Peshmerga, het Iraakse leger en de gematigde Syrische oppositie. Door deze opmerkingen wordt de deur geopend voor een debat over de uitbreiding van het Nederlandse mandaat om ook operaties in Syrië toe te staan.²⁵ Daarnaast wordt de termijn

24 Minister van Buitenlandse Zaken, 'Nederlandse inzet strijd tegen ISIS en voortgangsrapportage militaire bijdrage' (Den Haag, ministerie van Buitenlandse Zaken, 15 december 2014).

van inzet omschreven als ‘in beginsel één jaar’, wat de ruimte biedt voor verlenging van de missie, die in de Artikel 100-brief nog voor maximaal één jaar was aangekondigd.²⁶

De strijd tegen ISIS vergt een lange adem en daarom zal Nederland nauwer gaan samenwerken met België

In de voortgangsrapportage staat tegen wat voor doelen de F-16's worden ingezet. Hier wordt een lijst gepresenteerd die vooral is samengesteld uit de tactische verschijningsvormen van ISIS zoals voertuigen, artilleriestukken et cetera. Het geeft aan dat de coalitie niet in staat is om het verschijnsel ISIS zodanig te analyseren dat doelen met een meer strategisch belang kunnen worden geïdentificeerd.²⁷ Dat de strijd tegen ISIS een lange adem vraagt, is duidelijk. Dat is ook de opstap om aan te kondigen dat Nederland in de strijd tegen ISIS nauwer zal gaan samenwerken met België.²⁸ Tijdens de eerste periode zaten zowel Nederlandse als Belgische F-16's als coalitiepartners op hetzelfde vliegveld in het Midden-Oosten. De Belgische deelname is per juni 2015 beëindigd. De Nederlandse deelname zal worden voortge-

zet tot juli 2016, waarna, hangende politieke goedkeuring van de Belgische regering, de Belgische luchtmacht het Nederlandse detachement zal aflösen. Wel zullen de landen elkaar *force protection* leveren, wat een continue binationale aanwezigheid betekent. Tijdens de afgelopen periode is veel kritiek geuit op de strategie van de door Amerika geleide coalitie. Deze zou te veel gericht zijn op militaire inzet en te weinig op het elimineren van ISIS als tegenstander; dat vereist meer aandacht voor rekrutering en instandhouding.²⁹ In de Verenigde Staten is er ook veel kritiek op het uitblijven van een duidelijke strategie en nog meer op het uitblijven van tastbare resultaten.³⁰

Conclusie

Met de voortdurende operatie boven Irak is de Koninklijke Luchtmacht het 25ste jaar ingegaan van vrijwel onafgebroken inzet met F-16's in coalitieoperaties. In het eerste jaar in het Midden-Oosten hebben de Nederlandse F-16's ruim 7000 uur gevlogen, meer dan duizend maal wapeninzet tegen ISIS-doelen. Hiermee heeft Nederland wederom bewezen een betrouwbare en kwalitatief hoogwaardige coalitiepartner te zijn. Ook in Nederland leeft het besef dat de strijd tegen ISIS niet slechts door inzet van het luchtwapen kan worden gewonnen; een overkoepelende strategie moet meer inhouden dan alleen het gebruik van militair vermogen. Met *airpower* is het echter wel gelukt om de uitbreiding van het ISIS-invoedsgebied in Irak te stoppen en, in samenwerking met Iraakse troepen en Peshmerga, op sommige plaatsen zelfs terug te dringen.

De lange adem die nodig is om deze strijd te winnen stelt ook Nederland voor uitdagingen. De bezuinigingen en reorganisaties van de afgelopen jaren hebben het voortzettingsvermogen van Defensie beperkt. De samenwerking met België zorgt echter voor een gecontinueerde bijdrage aan de operatie, waarbij ruimte is voor de noodzakelijke recuperatie. ■

25 Vanaf 16 februari 2016 mogen de Nederlandse F-16's in de strijd tegen ISIS ook doelen in het oosten van Syrië aanvallen. Zie hiervoor onder meer: <http://www.volkskrant.nl/politiek/nederlandse-f16-s-bombarderen-eerste-is-doelen-in-syrie-a4245938/>.

26 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 27 925, Nr. 506, 1; 'Nederlandse inzet strijd tegen ISIS en voortgangsrapportage militaire bijdrage', 6.

27 'Nederlandse inzet strijd tegen ISIS en voortgangsrapportage militaire bijdrage', 7.

28 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 27 925, Nr. 539, 2.

29 'Kamer uit kritiek op militaire strategie bestrijding IS', *NOS*, 30 juni 2015, via: <http://nos.nl/artikel/2044404-kamer-uit-kritiek-op-militaire-strategie-bestrijding-is.html>.

30 Sounak Mukhopadhyay, 'The Fight Against ISIS: Critics Blast President Obama's Comments About Lack of Strategy At G-7 Summit', in: *International Business Times*, 9 juni 2015.

Nederland, de weg kwijt

Over de teloorgang van de militaire strategie en de noodzaak van geschiedenis

De 'Task Force Uruzgan' (TFU) werd in 2006 uitgezonden uit politieke overwegingen, zonder dat daaraan een militaire strategie of een operatieplan ten grondslag lag. Daarom voorzag de TFU daar zelf in. Dat verlies aan vermogen tot strategievorming is historisch verklaarbaar en is een internationaal verschijnsel. Het is echter ongunstig geweest voor de effectiviteit van de operatie van de TFU. Nederland kan het vermogen tot strategievorming terugkrijgen door enkele eenvoudige maatregelen. Hierbij gaat het onder meer om de noodzaak een militaire strategie op te nemen in het Toetsingskader en de Artikel 100-brief; de oprichting van een Nationale Strategische Raad waar de politiek-militaire leiding de strategie kan ontwerpen; de zorg voor goede inlichtingen en het opleiden van strategen. Bij dat laatste is een rol weggelegd voor de master 'Military Strategic Studies' van de FMW.

Prof. dr. H. Amersfoort*

Nederland en de westerse wereld worstelen met de vraag hoe een einde zou kunnen worden gemaakt aan de burgeroorlogen in Syrië en Irak. Eén van de vragen die daarbij eind vorig jaar opdoemde, was of Nederlandse F-16's niet alleen doelen in Irak, maar ook in Syrië zouden mogen bombarderen. Inmiddels is deze vraag bevestigend beantwoord.

Jaap de Hoop Scheffer, voormalig secretaris-generaal van de NAVO en oud-minister van Buitenlandse Zaken, acht dit een verkeerd gestelde vraag. November jongstleden zei hij tegen de *Volkskrant*: *'Ik heb geleerd van mijn NAVO-jaren dat militairen nooit de politieke oplossing kunnen bieden. Je hebt ze wel nodig als uiterste middel, maar ze kunnen de politici niet vervangen. Ik wil helemaal niet uitsluiten dat Nederland mee moet gaan bombarderen met de Fransen en Amerikanen in Syrië, maar dan moet er wel een politieke strategie zijn. En die heeft het*

Westen niet'.¹ En een daarop berustende militaire strategie dus al evenmin, voeg ik er op eigen gezag aan toe.

Dat ontbreken van een politieke en een militaire strategie voor één van de ingrijpendste dingen die een land kan ondernemen, namelijk het voeren van oorlog, is beslist ongewenst, maar komt meer voor dan ons lief zou moeten zijn. Het vormt een intrigerende kwestie, die ik

* Herman Amersfoort was van 2006 tot 2016 hoogleraar militaire geschiedenis en strategie aan de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie. Met dit afscheidscollege legde hij op 10 maart 2016 zijn ambt neer. Ik dank alle vrienden, collega's en vakgenoten die concepten van dit college van hun onmisbare en steeds waardevolle commentaar hebben voorzien of met wie ik erover van gedachten heb kunnen wisselen. Het spreekt vanzelf dat alleen ik op het eindresultaat kan worden aangesproken. Een aanmerkelijk ruimer geannoteerde en uitvoeriger tekst van dit afscheidscollege is als pdf te vinden op de website van de *Militaire Spectator*, <http://www.militairespectator.nl>.

1 *De Volkskrant*, 21 november 2015. *Opinie en Debat* 20-21.

FOTO: G. VAN ES

De Task Force Uruzgan (TFU) is naar Afghanistan uitgezonden zonder dat daar enige militaire strategie aan ten grondslag lag. De eerste TFU-commandant, kolonel Theo Veugels (links), was dan ook genoodzaakt zijn eigen strategische aanwijzingen te formuleren

graag met u wil verkennen. Laten we daarom eerst nagaan hoe dat vroeger ging en ons vervolgens verdiepen in de huidige stand van zaken. Om te beginnen neem ik u mee naar de laatste oorlog die Nederland in Europa voerde, die van mei 1940.

De historische betekenis van strategie

Na het vertrek van de regering naar Londen, op 13 mei, lag het lot van het land in de handen van één man, generaal Winkelman, de opperbevelhebber. Zijn militaire strategie kende een voorgeschiedenis van zo'n zeventig jaar. Sinds de uitroeping van het Duitse Keizerrijk in 1871 grensde Nederland in het oosten aan één van de machtigste staten van Europa, zodat de Generale Staf rekening hield met de mogelijkheid dat het land betrokken zou raken bij een Europese oorlog. De krijgsmacht had in dat geval de nationale onafhankelijkheid en de territoriale integriteit te waarborgen. In een verdedigend gevecht zouden de strijdkrachten voldoende tijd moeten winnen om bondgenoten

de gelegenheid te geven te hulp te komen en de operaties gezamenlijk te vervolgen. In alle opzichten diende de krijgsmacht op deze strategie te zijn toegesneden.

Niet alleen was Winkelmans strategie geworteld in zeventig jaar geschiedenis, ze was ook concreet in de zin dat de mogelijke tegenstanders bekend waren en de mogelijke operatietonelen waren te voorzien. De Generale Staf had er theoretische ervaring mee opgedaan in zijn jaarlijkse strategische oefeningen, waarin politieke en militaire scenario's stelselmatig waren beproefd. Praktische ervaring had de militaire top ermee opgedaan onder leiding van opperbevelhebber Snijders, tijdens de veelbewogen mobilisatie van 1914-1918. Tot slot was Winkelmans strategie nationaal. Zij was de militaire uitdrukking van een nationaal veiligheidsbeleid.

Wat ik hiervoor heb geschetst, is militaire strategie in de historische betekenis van het woord. Sinds het einde van de achttiende eeuw

kent de westerse oorlogvoering strategie als methode en niveau van besluitvorming om te bepalen hoe oorlog en operaties worden gebruikt om de politieke doelstellingen van een staat te realiseren. Militaire strategie vormt dus een afzonderlijke schakel tussen het politieke veiligheidsbeleid aan de ene kant en militaire acties op het operationele en tactische niveau aan de andere kant.

Hierbij wordt de strategie van boven af bepaald, zodat lagere niveaus op basis daarvan het operatieplan kunnen ontwerpen en vervolgens realiseren door het accumuleren van tactische successen. Tegenwoordig duiden we dit aan als de instrumentele functie van de krijgsmacht. Clausewitz heeft ons de oerdefinitie ervan gegeven: ‘Strategie is het gebruik van het gevecht voor het politieke doel van de oorlog’.²

Strategie en de TFU

Hoe staat Nederland er tegenwoordig voor, zo’n zeventig jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog, als het gaat om de militaire strategie? Dat valt te bepalen aan de hand van de TFU, de laatste grote operatie van de Nederlandse krijgsmacht. Welnu, de TFU is naar Afghanistan uitgezonden, per saldo zonder dat daaraan enige militaire strategie of campagneplan ten grondslag lag.

De eerste commandant, kolonel Theo Vleugels, zag zich dan ook genoodzaakt gedurende de eerste maanden van de operatie, zijn eigen strategische aanwijzingen te formuleren, op basis daarvan een operatieplan te ontwerpen en dat ter goedkeuring aan de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken in Den Haag voor te leggen. Het resultaat was het *TFU Masterplan*.

Vleugels toonde zich later weinig gesticht over deze gang van zaken, omdat hij zich had moeten buigen over kwesties waarover hem strategische aanwijzingen hadden moeten zijn gegeven. En daarin had hij gelijk. Tactische staven zijn niet toegerust voor het oplossen van militair-strategische vraagstukken en moeten er daarom van worden gevrijwaard.

Door zijn merkwaardige ontstaansgeschiedenis belandde het TFU Masterplan in een politiek limbo. Het ministerie van Buitenlandse Zaken, dat verantwoordelijk is voor het Nederlandse veiligheidsbeleid, keurde Vleugels’ maaksel niet goed, omdat de eigen *civil assessment* van de tribale verhoudingen in Uruzgan en het bijbehorende plan voor de wederopbouwoperatie nog niet waren voltooid. De twee volgende operatieplannen van de TFU, het *Focal Paper* uit juli 2008 en het *Uruzgan Campaign Plan* van medio 2009, kwamen eveneens geheel respectievelijk grotendeels binnen de staf van de TFU tot stand.

Dat Vleugels in 2006 op zichzelf was aangewezen, kende verschillende oorzaken.³ Het had voor de hand gelegen dat de staf van de *International Security Assistance Force* (ISAF) in Kaboel, die de uitbreiding van de operatie naar het zuiden van Afghanistan in 2005 leidde, in een strategie had voorzien. Dat was echter niet gebeurd omdat deze staf in die periode weinig ondernam om eenheid te brengen in het optreden van ISAF. Dat legde de bal bij Den Haag. Daar had het voor de hand gelegen dat de Commandant der Strijdkrachten in zijn rol als *corporate operator* de TFU strategische aanwijzingen had gegeven. De CDS vervulde die rol echter nog maar sinds september 2005, zodat hij er nog weinig ervaring mee had opgedaan. De strategische aanwijzingen die in Den Haag in voorbereiding waren, voorzagen een operatie in de historische traditie van de *counterinsurgency*. Maar die gedachtegang was nog niet uitontwikkeld en zou in de dynamiek van de politieke besluitvorming over de uitzending van de TFU worden gefnuikt.

2 W. Hahlweg (red.), *Vom Kriege. Hinterlassenes Werk des Generals Carl von Clausewitz* (Bonn: Ferd. Dummlers Verlag 1991) 345. Boek III, Hoofdstuk I.

3 M. Kitzen, S. Rietjens en F. Osinga, ‘Soft Power, the Hard Way. Adaptation by the Netherlands’ Task Force Uruzgan’ in: Th. Farrell, F. Osinga en J.A. Russell (red.), *Military Adaptation in Afghanistan* (Stanford: Stanford UP 2013) 167. M. Grandia, *Deadly Embrace? The Decision Paths to Uruzgan and Helmand* (Breda: Nederlandse Defensie Academie 2015) 139-140. Het ontbreken van een militaire strategie in contemporaine operaties is overigens verre van een louter Nederlands probleem, zie Hew Strachan, *The Direction of War. Contemporary Strategy in Historical Perspective* (Cambridge: Cambridge UP 2013) 210-234.

FOTO M. BEEKMAN

Plein 4. In Den Haag heerste verwarring over de vraag wat strategie is. Sommigen meenden dat het de taak van de chef Defensiestaf was strategische aanwijzingen te geven. Anderen meenden dat alles wat het ministerie van Buitenlandse Zaken doet, strategie is...

Tot slot heerste in Den Haag verwarring over de vraag wat strategie is. Sommigen meenden dat het de taak van de CDS was strategische aanwijzingen te geven. Anderen meenden dat alles wat het ministerie van Buitenlandse Zaken doet, strategie is. Weer anderen dachten dat strategie iets theoretisch is, dat in de praktijk niet voorkomt of zeiden er geen ervaring mee te hebben. Tot slot waren er, die uit politiek opportunisme een strategie liefst achterwege lieten. Zoiets verplichtte maar tot het stellen van doelen en dat zou, wanneer deze niet werden bereikt, de minister in politieke moeilijkheden brengen.

Motieven

Berustte de operatie in Uruzgan dan helemaal nergens op? Zo erg was het nu ook weer niet. Wat Defensie aangaat, speelde een rol dat de operatie de gelegenheid gaf praktijkervaring op te doen en de wereld te tonen waartoe de krijgsmacht in staat was. Verder deed Neder-

land mee aan ISAF in het kader van de wereldwijde strijd tegen het terrorisme, uit solidariteit met de NAVO, die ISAF had uitgeroepen tot een lakmoesproef voor het bestaansrecht van het bondgenootschap, voorts om zich een betrouwbare partner van de VS te tonen, te stijgen in de internationale rangorde en tot slot om Afghanistan te stabiliseren en weer op te bouwen.

Dat zijn stuk voor stuk legitieme motieven, maar ze zijn alle bedrijfspolitiek en politiek van aard. Slechts één van de motieven verwijst naar Afghanistan zelf. Door hun generieke aard is het niet mogelijk er rechtstreeks militaire doelstellingen op het operationele en tactische niveau vanaf te leiden. Dat moet gebeuren door middel van een militaire strategie. En die ontbrak dus juist.

Haags onderscheid

De stokkende totstandkoming van een militaire strategie voor de TFU is definitief gefnuikt door de politieke besluitvorming over de deelname aan ISAF.⁴ Deze kwam vanaf eind 2005 in toenemende mate onder de invloed te staan van de tegenstelling tussen een opbouwmissie in het kader van ISAF waaraan Nederland zou deelnemen aan de ene kant, en de voornamelijk Amerikaanse gevechtsmissie *Operation Enduring Freedom* (OEF), waar Nederland verre van zou blijven, aan de andere kant. Dit was een louter Haags onderscheid, en in de gegeven omstandigheden onmisbaar om tot een politiek compromis over deelname aan ISAF te komen. Het was echter zonder praktische betekenis in Uruzgan en daarom schadelijk voor de operatie aldaar.

Defensie noch Buitenlandse Zaken zou er nadien in slagen zich aan die tegenstelling te onttrekken. Sterker nog, ze verloren het initiatief en hadden zich aan die tegenstelling te conformeren, ook al sprak de Artikel 100-brief van het kabinet aan de Tweede Kamer onomwonden over de verwachte noodzaak tot vechten en de mogelijkheid van verlies aan mensenlevens.

Als gevolg daarvan ging tevens het concept counterinsurgency tot 2008 politiek in de ban.

Dit was opnieuw schadelijk voor de operatie die, zoals de TFU met het vorderen van de tijd ontdekte, niet zozeer draaide om wederopbouw of het bestrijden van de Taliban, maar heel concreet om het pacificeren van een lokale stammenoorlog met als inzet de bestuurlijke posities in de provincie en de greep op de opiumteelt en opiumhandel.

Tot slot riep het ontbreken van een militaire strategie en van een strategisch narratief dat de steun van de publieke opinie voor die strategie zou kunnen werven, het onzuivere beeld op dat Buitenlandse Zaken het politieke beleid voor zijn rekening nam en Defensie alleen maar goed was voor de 'ijzerwinkel'.

Drie vragen

De vergelijking tussen enerzijds Winkelmans historisch gefundeerde strategie en anderzijds het aanvankelijke gebrek aan een strategie voor Uruzgan bewijst dat Nederland onderweg een paar dingen is kwijtgeraakt. De politiek-ambtelijke en militaire leiding heeft niet meer het vermogen een militaire strategie te ontwikkelen, ziet daar de noodzaak niet toe of weet niet wat deze is.

Verder heeft zij geen strategen meer tot haar beschikking en verkeert zij in institutionele verwarring over de plaats waar strategie moet worden beoefend. In Den Haag was Clausewitz hooguit een schim en in Uruzgan stond hij op zijn kop en op de verkeerde plek. Hier klopt iets niet.

Het is niet de geringste kwestie. Nederland heeft deelgenomen aan de militaire operaties in Afghanistan en Irak uit beleidsoverwegingen, zoals het zijn van een betrouwbaar lid van de NAVO. Dat is voor een klein land in een gevaarlijke wereld verstandig. Nederland heeft voor zijn veiligheid het bondgenootschap nodig. Maar het heeft ook een keerzijde. Operation Enduring Freedom, ISAF en *Operation Iraqi Freedom* beoogden van deze twee landen stabiele, vreedzame samenlevingen en democratische rechtsstaten naar westers model te maken. De overtuiging wint terrein dat dit

liberaal-democratische project is mislukt, als gevolg van te hoge, onrealiseerbare politieke ambities en het ontbreken van een militaire strategie.⁵

Het project heeft van het militaire instrument resultaten verwacht die de krijgsmacht onmogelijk kan leveren. Nederland en zijn krijgsmacht

Militaire strategie vormt een afzonderlijke schakel tussen het politieke veiligheidsbeleid aan de ene kant en de militaire acties (...) aan de andere kant

zijn door deelname aan de operaties in deze landen, onderdeel geworden van dit probleem. De Nederlandse krijgsmacht kortom, is met de beste beleidsbedoelingen naar Uruzgan gezonden, maar daar militair-strategisch gesproken, overvraagd door onoordeelkundig gebruik. En door zich daarvoor te lenen, heeft de krijgsmacht blijk gegeven van feitelijke overmoed, mede ingegeven door gehoorzaamheid aan de politieke leiding, door de noodzaak het eigen bestaansrecht te onderstrepen en door onvoldoende gefundeerd optimisme.

De eersten die dit aan den lijve ervoeren, waren de uitgezonden militairen in Uruzgan. Door schade en schande wijs geworden, ontwierpen zij een strategie en operatieplan die zich niet primair oriënteerden op de beleidsoverwegingen achter de operatie, maar op de concrete problematiek van de Afgaanse provincie, het pacificeren van een lokale stammenoorlog.

4 L.J. Hazelbag, *Politieke besluitvorming van de missie in Uruzgan. Een reconstructie* (Breda: Nederlandse Defensie Academie 2009) 33-34.

5 Vergelijk I. Duyvesteyn en J.H. Michaels, 'Revitalizing Strategic Studies in an Age of Perpetual Conflict' *Orbis* 60-1 2016 24-27. I.G.B.M. Duyvesteyn, *Strategisch analfabetisme. De kunst van strategisch denken in moderne militaire operaties*. Inaugurele rede Universiteit Leiden (Leiden: Universiteit Leiden 2013) 10-12.

... weer anderen dachten dat strategie iets theoretisch is, dat in de praktijk niet voorkomt of zeiden er geen ervaring mee te hebben. Tot slot waren er, die uit politiek opportunisme een strategie liefst achterwege lieten

Daarmee herstelden zij de instrumentele functie van de krijgsmacht. Maar nogmaals, dat is de omgekeerde wereld.⁶

‘Strategische ongeletterdheid’

In academische kring heeft de kwestie inmiddels een naam. Hew Strachan noemde het bij de opening van ons academisch jaar ‘strategische ongeletterdheid’. Elders sprak hij

van ‘historische ongeletterdheid’. Isabelle Duyvesteyn, die in 2013 de kwestie in Nederland agendeerde, sprak van ‘strategisch analfabetisme’. Frank Ledwidge ziet er een kwaal in: ‘strategische dyslexie’.⁷

Maar bij wetenschappelijke constatering moet het niet blijven. Het wordt tijd dat de kwestie op de politieke en ambtelijke agenda in Den Haag komt. Drie vragen zijn daarbij van belang. De eerste luidt: wat is er zo bijzonder aan strategie? De tweede: hoe en waarom is de strategie in de Nederlandse en westerse politiek-militaire besluitvorming teloorgegaan? De derde is: hoe kan het probleem van strategische ongeletterdheid worden verholpen?

Het bijzondere van strategie

Het voorbeeld van Winkelman en de definitie van Clausewitz maken duidelijk dat strategie gaat over het gebruik van het militaire instrument voor het politieke doel van een oorlog.

6 Simpson schenkt over de vergelijkbare gang van zaken bij de Britten in de provincie Helmand klare wijn: ‘By increasingly merging it [nl. war, HA] with regular political activity, and investing in operational ideas a policy-like quality, we are confronted with policy as an extension of war; that used to be the wrong way around’. E. Simpson, *War from the Ground Up. Twenty-First-Century Combat as Politics* (Londen: Hurst 2013) 243-244. Duyvesteyn, *Strategisch analfabetisme* 5.

7 Een vergelijkbaar pleidooi voor de blijvende betekenis van Clausewitz geeft M.L.R. Smith, ‘Strategy in an Age of ‘Low-Intensity’ Warfare. Why Clausewitz is still more relevant than his critics’ in: I. Duyvesteyn en J. Angstrom, *Rethinking the Nature of War* (Londen, New York: Frank Cass 2005) 28-52. Duyvesteyn en Michaels, ‘Revitalizing’ 21-35. Hew Strachan, *Direction* 22. Hew Strachan, ‘The Lost Meaning of Strategy’ *Survival* 47-3 2006 33-54. Frank Ledwidge, *Losing Small Wars. British Military Failure in Iraq and Afghanistan* (New Haven, Londen: Yale UP 2011) 11. L. Souchon, *Carl von Clausewitz. Strategie im 21. Jahrhundert* (Hamburg, Berlin en Bonn: Mittler Verlag 2012).

Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Strategie is wat anders dan een plan. De essentie van een plan is het gestelde einddoel. Wie een plan uitvoert, heeft dat goeddeels in eigen hand. Een plan is intern gericht.

In oorlog hebben plannen echter een betrekkelijke betekenis, omdat ze moeten worden gerealiseerd in de strijd tegen een vijand die meedenkt, reageert en alles in het werk stelt om ons eigen plan te dwarsbomen. Dan zijn een strateeg en een strategie vereist: die anticiperen op de verwachte tegenacties van opponent. Strategie is dus extern gericht.⁸

Een succesvolle strategie ontwikkelen en in het conflict najagen, vraagt in de allereerste plaats om superieur beoordelingsvermogen van wat er feitelijk aan de hand is in het theater. Dat begint bij het stellen van de goede vragen; een academische vaardigheid. Zulk beoordelingsvermogen is de vrucht van een leven lang lezen, studeren, kritisch nadenken, reflecteren én praktijkervaring opdoen. Daardoor ontstaan een diepe, persoonlijke vertrouwdheid met de problematiek van strategie en een betrouwbare intuïtie.⁹

Tegen deze achtergrond hoeft het niet te verbazen dat de bestudering van de strategie niet alleen het domein is van de politieke wetenschap, maar vanouds ook van militair-historici. De kracht van de historische discipline ligt bij uitstek in het inlevingsvermogen en de reconstructie en analyse van het eenmalige, unieke geschiedverloop, in al zijn complexiteit. Dat past goed bij het karakter van strategie als pragmatische, praktische kunst.¹⁰

Praktische problemen

Strategie is dus van zichzelf al ingewikkelde materie. Daar komen nog een paar praktische problemen bij. Ten eerste is de institutionele plaats van de strateeg onduidelijk.¹¹ De politicus zit in de politiek en de militair in de krijgsmacht. De strateeg bestaat als zodanig niet en heeft geen eigen institutionele plaats. Strategie komt tot stand in het overleg tussen die twee. En verder zijn er nog de NAVO, de Europese Unie en de tijdelijke coalities. De tijd

van nationale strategievorming ligt achter ons. Zij vindt tegenwoordig plaats in internationaal verband, in Brussel, Washington of New York. Daarmee verdween de praktische ervaring met strategie uit Den Haag.

In de tweede plaats is er de complicatie dat de politieke verantwoordelijkheid voor de strategie verdeeld is over twee ministeries, die van Defensie en Buitenlandse Zaken, elk met hun eigen belangen, expertise en opvattingen. Defensie zal zich van nature meer concentreren op de uitvoerbaarheid van de strategie; Buitenlandse Zaken op het veiligheidsbeleid. Daardoor zijn de twee elementen die de strategie moet verenigen, het middel en het doel, verkaveld.¹² Die verkokering leidt tot onderlinge rivaliteit en levert conflicten op, die door overleg tot een realiseerbaar consensus moeten worden omgezet. Dat blijkt moeilijk.

Bureaucratie

Het volgende obstakel heet bureaucratie. De autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de strategie maken gebruik van een ambtenaren-apparaat. Een bureaucratie is ontworpen om routinematige processen van bestuur en beheer volgens voorgeschreven procedures te laten verlopen. Verder is zij op haar best in het hanteren van problemen waarvoor een ondubbelzinnige

-
- 8 L. Freedman, *Strategy. A History* (Oxford: Oxford UP 2013) XI. Duyvesteyn, *Analfabetisme* 4. F.P.B. Osinga, *Science, Strategy and War. The Strategic Theory of John Boyd* (Londen en New York: Routledge 2007) 8-18. C.S. Gray, *Modern Strategy* (Oxford: Oxford UP 1999). C.S. Gray, *The Strategy Bridge. Theory for Practice* (Oxford: Oxford UP 2010). R.K. Betts, 'Is Strategy an Illusion?' *International Security* 25-2 (2000) 5-50. T.D. Biddle, *Strategy and Grand Strategy: What Students and Practitioners need to know* (Carlisle Barracks, PA: United States Army War College Press 2015). G. Teitler, J.M.J. Bosch en W. Klinkert, *Militaire Strategie* (Amsterdam: Mets en Schilt z.j.).
- 9 J. Stone, *Military Strategy. The Politics and Technique of War* (New York: Continuum 2011) 2. Freedman, *Strategy* 242.
- 10 Voor de betekenis van de historische wetenschap, de theorie van de internationale betrekkingen en die van de internationale veiligheidsstudies voor elkaar en voor de politieke praktijk zie: C. Elman en M.F. Elman, 'Diplomatic History and International Relations Theory. Respecting Differences and Crossing Boundaries' *International Security* 22-1 1997 5-21. Andere artikelen in dit nummer werken onderdelen van dit betoog verder uit.
- 11 C.S. Gray en J.L. Johnson, 'The Practice of Strategy' in: J. Baylis, J.J. Wirtz en C.S. Gray, *Strategy in the Contemporary World. An Introduction to Strategic Studies* (Oxford: Oxford UP 2010) 373-374. D.J. Lonsdale, 'Strategy' in: D. Jordan e.a. (red.), *Understanding Modern Warfare* (Cambridge: Cambridge UP 2008) 19. Strachan, *Direction* 70-76.
- 12 Vergelijk Freedman, *Strategy* 241-242.

oplossing bestaat, zodat ze die kan realiseren door het nemen van maatregelen. Zij schrikt terug voor ondernemingen waarin juist die oplossing zo ongrijpbaar is en die eerder het karakter hebben van een zoektocht of een sprong in het duister, zoals bij strategie per definitie het geval is. Kunst gedijt slecht in een bureaucratische omgeving.

De tijd van nationale strategie ligt achter ons. Zij vindt tegenwoordig plaats in internationaal verband, in Brussel, Washington en New York

Het is veelzeggend dat het ministerie van Defensie wordt geleid door een Bestuursstaf, waarvan de commandant der Strijdkrachten deel uitmaakt. Het schema (op pagina 225) geeft weer, hoe anno 2003 het Haagse aansturingsproces voor crisisbeheersingsoperaties in elkaar stak.¹³ Ook zonder dat ik de werking ervan uitleg, voelt u wel aan dat dit niet de manier is om een geniale vonk te vangen, die de tegenstander op iets trakteert, dat hij onmogelijk kon zien aankomen.

Verantwoording

Als vierde en laatste punt is het van belang dat Nederland zijn expeditieoperaties onderneemt als democratie, terwijl het land en de rest van de krijgsmacht op voet van vrede verkeren. De strategie ontstaat dan niet meer uit een dialoog tussen uitsluitend de militaire leiding en het kabinet, maar moet worden verantwoord tegenover de volksvertegenwoordiging, het electoraat en de publieke opinie daarachter, inclusief sociale media. In deze omstandigheden komt de strategie gemakkelijk onder de invloed van de emotionaliteit, verdeeldheid en wispelturigheid die het

publieke debat eigen zijn. Koers houden wordt dan moeilijk, in het bijzonder wanneer tegenslagen te incasseren vallen.

Strategie kortom, is geen idylle. Zij is moeilijk, heeft allerlei obstakels te overwinnen, zowel in eigen kring als tegenover de vijand, en leidt gemakkelijk tot ruzie en geknakte ego's of gebroken reputaties. Verder is ze het toneel van het onvoorziene, van grandioze nederlagen dan wel wonderbaarlijke overwinningen. Maar de ondergrens is natuurlijk dat slaande deuren en al dat andere drama verre te verkiezen zijn boven het geheel ontbreken van een strategie.

Nucleaire strategie

Laten we vervolgens eens kijken naar de tweede vraag, die naar de verklaring van de teloorgang van de militaire strategie in Nederland. Het voorgaande zegt daar al het een en ander over. Iets moeilijks, dat is verdeeld over twee rivaliserende departementen en bovendien verhuisde naar buitenlandse hoofdsteden, verliest in de Haagse bureaucratie gemakkelijk terrein. Maar een historicus kan er nog wel meer over zeggen.

Een belangrijke verklaring voor die teloorgang is te vinden in de introductie van nucleaire wapens aan het eind van de Tweede Wereldoorlog. Vanwege hun precedentloze vernietigingskracht behoorden ze van meet af aan exclusief tot het primaat van de politiek, dat wil zeggen de civiele leiding. Verder is al vroeg ingezien dat ze, opnieuw wegens hun vernietigingskracht, onbruikbaar zijn om werkelijk mee te vechten. Het waren politieke wapens, in het kader van de strategie van de massale vergelding.

De vraag was echter of nucleaire strategie de titel 'strategie' wel verdiende. Vanouds immers, betreft die het daadwerkelijk gebruik van het militaire instrument voor het doel van de oorlog, dat wil zeggen, in een daadwerkelijk gevoerde oorlog op een concrete tijd en plaats, op basis van historische ervaring en inzichten. In die zin stonden nucleaire wapens van meet af aan buiten de Clausewitziaanse orde.

¹³ E.R. Muller e.a. (red.), *Krijgsmacht. Studies over de organisatie en het optreden* (Alphen aan den Rijn: KVBK, E.M. Meijers Instituut 2004) 365.

Desondanks maakten de NAVO-krijgsmachten, ook de Nederlandse, operatieplannen waarin nucleaire wapens werkelijk zouden kunnen worden ingezet. En desondanks werd de Nederlandse krijgsmacht opgeleid en getraind voor een daadwerkelijke nucleaire oorlog. Er was geen alternatief.¹⁴

'Flexible Response, AirLand Battle en Follow-on Forces Attack' (FOFA)

Deze paradox is tijdens de periode zelf reeds ingezien. Twee belangrijke pogingen hebben de VS en de NAVO ondernomen om de rol van het kernwapen terug te dringen en de wereld veiliger te maken. Daardoor zou de militaire strategie in het nucleaire tijdperk haar oorspronkelijke rol kunnen terugkrijgen.

De eerste richtte zich op de nucleaire strategie zelf. Zij leidde begin jaren zestig tot die van de *Flexible Response*, de strategie van het aangepaste antwoord. Deze voorzag dat het bondgenootschap een aanval van het Warschaupact in eerste instantie zou opvangen in een conventioneel gevecht. Mocht dit niet volstaan, dan zou een weloverwogen escalatie volgen door het gebruik van tactische nucleaire wapens. Pas in laatste instantie kwamen strategische nucleaire wapens in overweging. Op deze wijze zou in een eeuw van twee Totale Oorlogen en ondanks het atoomwapen, beperkte oorlog, zoals nucleair-strategen dat aanduiden, weer tot de mogelijkheden behoren.¹⁵

De tweede poging dateert uit de jaren tachtig van de vorige eeuw. Nu zochten de VS en de

FOTO MCD, A. ROELOFS

Demonstratie van chemische, biologische, radiologische en nucleaire (CBRN) vernietigingskracht onbruikbaar om mee te vechten en uren van meet af

NAVO hun heil buiten de strategie, namelijk in een nieuwe doctrine voor het gevecht aan het IJzeren Gordijn. In de VS ging ze door het leven onder de benaming *AirLand Battle*, bij de NAVO als *Follow-on Forces Attack* (FOFA). Ondanks aanmerkelijke onderlinge verschillen richtten zij zich beide op een zo mogelijk beslissende, conventionele bewegingsoorlog, dus zonder gebruik van nucleaire wapens. Op deze wijze zou de afschrikking langs conventionele weg tot stand komen.¹⁶

Maar noch de *Flexible Response*, noch het duo *AirLand Battle-FOFA* boden enige garantie dat zij een nucleaire escalatie konden voorkomen, zolang Oost en West onverzoenlijk tegenover elkaar stonden. Het was onmogelijk daarover enige betrouwbare voorspelling te doen. En dan blijft de vraag of ze ooit tot een strategie in de Clausewitziaanse betekenis van het woord hadden kunnen leiden. Beide pogingen de militaire strategie in het tijdperk van de Koude Oorlog te redden, zijn dus mislukt.

- 14 K. Booth, 'War, Security and Strategy: Towards a Doctrine for Stable Peace' in: K. Booth (red.), *New Thinking about Strategy and International Security* (Londen: Harper Collins 1991) 357. C.S. Gray, 'Strategy in the Nuclear Age: The United States, 1945-1991' in: W. Murray, MacG. Knox en A. Bernstein, *The Making of Strategy. Rulers, States and War* (Cambridge: Cambridge UP 1994) 606-610. M. Sheenan, 'The Evolution of Modern Warfare' in: Baylis, *Contemporary World* 61.
- 15 Strachan, *Direction* 113-135. L. Freedman, 'Military Power and Political Influence', *International Affairs* 74-4 1998 762-779. B. Brodie, *Strategy in the Missile Age* (Princeton: Princeton UP 1959) 305 e.v.
- 16 J.A. English, *Marching through Chaos. The Descent of Armies in Theory and Practice* (Westport en Londen: Praeger 1996) 153-205. R.M. Citino, *Blitzkrieg to Desert Storm. The Evolution of Operational Warfare* (Lawrence: UP of Kansas 2004) 254-266. C. McInnes, 'Nato Strategy and Conventional Defence' in: Booth, *New Thinking* 165-188.

FOTO MCD, S. HILCKMANN

ontsmetting. Nucleaire wapens waren vanwege hun aan politieke wapens

Commandopost van de EU-Battlegroup. 'Slimme' wapens en meer in het algemeen de technologie van de RMA zijn belangrijke militaire vernieuwingen maar hebben ook bijgedragen aan de teloorgang van de militaire strategie

Na de Koude Oorlog

In 1989 was de Koude Oorlog voorbij. Wat bleef, was een toegenomen geloof in de superieure kwaliteiten van de manoeuvreoorlog en meer in het algemeen de manoeuvrebenadering. Het bewijs van de voortreffelijkheid daarvan werd graag gezien in de succesvolle Golfoorlog van 1991, ter bevrijding Koeweit.

Een andere opbrengst van deze oorlog was de opvatting dat de VS hun positie als enige militaire supermogendheid konden behouden dankzij slimme wapens en meer in het algemeen technologische superioriteit. Daaraan danken we de *Revolution in Military Affairs* (RMA) en het hele complex van daarmee samenhangende concepten als *Network Centric Warfare*, *Effect Based Operations*, *Rapid Decisive Operations* en *Transformation*, inclusief een nieuwe generatie materieel en het alomtegenwoordige gebruik van ICT-verworvenheden, tot en met cyberoorlog.

De verovering van Afghanistan in 2001 en Irak in 2003 had de beloften hiervan moeten inlossen, maar de resultaten bleken dubbelzinnig. Aan de ene kant bracht de militaire superioriteit aanvankelijk spectaculaire overwinningen met zich mee. Maar aan de andere kant ontketenden deze een dynamiek die het initiële militair-strategische succes teniet deed, zoals blijkt uit de toestand waarin deze landen momenteel verkeren.¹⁷ De strategische verwarring nam eerder toe.

17 Th. Farrell, S. Rynning, T. Terriff, *Transforming Military Power since the Cold War. Britain, France, and the United States* (Cambridge: Cambridge UP 2013) 1-115. T. Terriff, F. Osinga en Th. Farrell (red.), *A Transformation Gap? American Innovations and European Military Change* (Stanford: Stanford UP 2010). K.L. Shimko, *The Iraq Wars and America's Military Revolution* (Cambridge: Cambridge UP 2010). J. Ferris, 'Conventional Power and Contemporary Warfare' in: Baylis, *Contemporary World* 247-265. S. Biddle, 'Iraq, Afghanistan, and American Military Transformation' in: Baylis, *Contemporary World* 266-287. Freedman, *Strategy* 214-236. Voor een historisch-theoretische analyse van de complexiteit van hedendaagse oorlogvoering zie: A. Bousquet, 'Chaoplex Warfare or the Future of Military Organization', *International Affairs* 84-5 2008 915-929.

Het neoconservatieve presidentschap van George W. Bush kondigde een 'een oorlog zonder einde' en een 'oorlog tegen de terreur' af. De eerste zette geen maat op de doelstellingen, wat een belangrijke functie van strategie negeert, en de tweede veronderstelt een strategie tegen een methode in plaats van een in tijd en plaats concrete tegenstander. Zij kan dus geen strategie in de klassiek betekenis van het woord zijn.¹⁸

De verovering van Afghanistan in 2001 en Irak in 2003 was dubbelzinnig. Enerzijds bracht de militaire superioriteit aanvankelijk spectaculaire overwinningen met zich mee, anderzijds nam de strategische verwarring toe

De Flexible Response, de herontdekking van de manoeuvreoorlog annex het operationele niveau en de technologie van de RMA zijn belangrijke militaire vernieuwingen. Maar in het kader van dit betoog hebben ze nog iets anders gemeen. Alle hebben zij op hun manier bijgedragen aan de teloorgang van de militaire strategie en het verlies van praktische ervaring ermee. De nucleaire strategie verdiende die naam niet en was een zaak van burgers en politici. De manoeuvrebenadering leidde de

aandacht af naar doctrine, naar het operationele niveau, en vandaar naar dat van de tactiek. De RMA en alles wat erop volgde, verwachtte het heil van een onoverbrugbare technologische voorsprong.

Nederland

En wat betekende dat alles nu voor Nederland? Wel, het is als lid van het Atlantisch bondgenootschap, op verschillende manieren deel geworden van de hiervoor uiteengezette ontwikkelingen. Vanaf de jaren vijftig bouwde Nederland een complete, harmonieuze krijgsmacht op die volledig was geïntegreerd in de NAVO-commandostructuur, de NAVO-strategie en NAVO-operatieplannen.¹⁹ De strategie was, zoals gezegd, nucleaire strategie met alle problemen van dien en niet meer een zaak van Den Haag maar van de NAVO en Washington. Binnen de NAVO-strategie kregen de Nederlandse krijgsmachtdelen tactische opdrachten. Het Legerkorps verdedigde een eigen vak binnen het bevelsgebied van de Noordelijke Legergroep (NORTHAG). Het gevecht bestond uit verdragend optreden, gevolgd door een hardnekkige verdediging van, en zo mogelijk beslissend gevecht in het weerstandsgebied.

De Nederlandse luchtmacht trad op binnen het verband van de Tweede Geallieerde Tactische Luchtmacht, ter ondersteuning van de operaties van NORTHAG. Op zee had de marine eveneens een tactische opdracht, het openhouden van de verbindingen tussen Europa en de VS én de bestrijding van nucleaire onderzeeboten van de Sovjet-Unie.

Daarnaast werd de defensieorganisatie gedurende de Koude Oorlog sterk in beslag genomen door budgettaire problematiek en materieelprojecten. Om het hoofd te bieden aan de numerieke superioriteit van het Warschaupact op conventioneel gebied, streefde de NAVO naar een kwalitatief voordeel, door het gebruik van het modernste materieel. Gezien de ijzeren wet dat elke volgende generatie aanzienlijk duurder is dan de vorige, dwong dat tot een hoge investeringsquote en dus tot onderlinge rivaliteit tussen de krijgsmachtdelen.²⁰

18 Zie bijvoorbeeld Strachan, *Direction* 10-25. Een kritische bespreking van de 'global grand strategy' tegen het jihadisme van de Islamitische Staat (IS) is te vinden bij: B. de Graaff, 'There's a good reason they are called al-Qaeda in Iraq. They are al-Qaeda... in... Iraq. The Impossibility of a Global Counterterrorism Strategy, or the End of the Nation State' in: L. Jarvis en M. Lister (red.), *Critical Perspectives on Counter-Terrorism* (Londen, New York: Routledge 2015) 11-40.

19 J. Hoffenaar, *De Koude Oorlog en Nederlands Defensie*, Inaugurele rede Universiteit Utrecht (Utrecht: Universiteit Utrecht 2007), onder deze titel verschenen in *Armex* 91-6 2007 5-13.

20 D.C.L. Schoonoord, *Pugno pro patria. De Koninklijke Marine tijdens de Koude Oorlog* (Franeker: Van Wijnen 2012). Q. van der Vegt, *Take-off. De opbouw van de Nederlandse luchtmachtkrachten 1945-1973* (Amsterdam: Boom 2013). J. Hoffenaar en B. Schoenmaker, *Met de blik naar het Oosten. De Koninklijke Landmacht 1945-1990* (Den Haag: Sdu 1994).

FOTO: MCD, F. STRUBOSCH

Goede strategien zijn dun gezaaid in de huidige krijgsmacht. Ze zullen moeten worden opgeleid. Hiervoor komen onder meer de masteropleiding MSS aan de Faculteit Militaire Wetenschappen en de module Strategie van de Hogere Defensie Vorming in aanmerking

Al met al is het geen wonder dat de praktische ervaring met strategie, als ook het besef van de noodzakelijkheid ervan in Nederland, is verloren gegaan. In de eerste plaats was de periode van de Koude Oorlog een tijd van voorbereiden, trainen en klaarstaan, maar niet van werkelijke operaties in de Centrale Sector. Verder is nucleaire strategie van meet af aan problematisch geweest, was zij een zaak van vreemde hoofdsteden en kreeg zij concurrentie van het tactische en het operationele niveau. De krijgsmacht concentreerde zich op haar tactische taak en de defensieorganisatie besteedde veel van haar energie aan financiële bekommernissen, materieelverwervingsprojecten, bezuinigingen en reorganisaties. Daar kwam allemaal geen militaire strategie aan te pas.

De terugkeer van de militaire strategie

Uit het voorgaande blijkt dat de teloorgang van de strategie veel oorzaken kent. Zij is een

veelkoppig monster, dat moeilijk valt te verslaan. Maar ik wil niet in mineur eindigen. Het wordt tijd, de laatste vraag aan de orde te stellen door te bezien hoe de militaire strategie in Nederland kan terugkeren.

Het eerste dat we nodig hebben, is te erkennen dat de huidige praktijk om militaire operaties te ondernemen, zonder sturing door een militaire strategie, een wezenlijk probleem vormt, dat opgelost dient te worden.

Momenteel woedt aan de zuidoostgrens van het NAVO-verdragsgebied een uitermate complexe oorlog waarvan de afloop moeilijk valt te voorzien. Dat geeft de oplossing van het probleem urgentie.

Laten we daarom in de tweede plaats, de verplichting tot een militaire strategie protocollair vastleggen. Ik stel voor als punt één aan het Toetsingskader toe te voegen de bepaling dat aan elke operatie van enige omvang waaraan de Nederlandse krijgsmacht

deelneemt, een militaire strategie in de Clausewitziaanse betekenis van het woord, ten grondslag moet liggen.

De Nationale Strategische Raad

In de derde plaats is helderheid nodig over de institutionele plaats van de strategie. Gevraagd wordt een afzonderlijke institutionele omgeving waarin leiderschap, intellectuele

kracht, professionele expertise en politiek-ambtelijk gezag samenkomen. Daarin hebben vertegenwoordigers van alle betrokken ministeries een plaats en wat Defensie aangaat in elk geval de CDS. Om Clausewitz' Drievuldigheid vol te maken, zouden er ook vertegenwoordigers van andere partijen in het operatiegebied, zoals non-gouvernementele organisaties, op ad-hoc basis een plaats in kunnen krijgen.

Laten we deze institutie voor het gemak aanduiden als de Nationale Strategische Raad (NSR). Dan kan de Bestuursstaf zich bezighouden met waar deze voor bedoeld is: besturen.

De goede verstaander begrijpt ook dat de volksvertegenwoordiging inzake de militaire strategie op deze wijze meer een controlerende rol krijgt en minder een, zoals tegenwoordig gebruikelijk is, medebepalende. Dat maakt de rol van de Tweede Kamer minder dubbelzinnig.

In die Strategische Raad wordt per operatie onderzocht hoe hetgeen politiek wenselijk is, in overeenstemming kan worden gebracht met wat militair te realiseren valt. Dat betekent dat de discussie zich in de eerste plaats niet zozeer richt op beleidsdoelstellingen, zoals het zijn van een goede bondgenoot, maar op de opera-

tie zelf. Bureaupolitieke overwegingen zouden eveneens buiten beschouwing moeten blijven. Politici kunnen betere besluiten nemen wanneer zij betere adviezen van militaire en ambtelijke zijde krijgen.²¹ De Strategische Raad zou bij voorkeur een permanent karakter moeten hebben en fysiek moeten zijn opgenomen in het ministerie van Defensie. Het permanente karakter ervan geeft de mogelijkheid strategische oefeningen te houden. Hierin kunnen alternatieve scenario's van de lopende operatie of fictieve scenario's worden onderzocht en geëvalueerd. Al doende ontwikkelen de leden van de raad zo een strategisch beoordelingsvermogen.

Verder doen de leden routine en praktische ervaring op en worden verschillen van inzicht of denkwijze vroegtijdig expliciet, zodat ze die kunnen verhelpen. Tot slot ontstaan zo eenheid van denken en onderling vertrouwen tussen de betrokken autoriteiten, civiel zowel als militair, politiek zowel als ambtelijk.

Inlichtingen, civiel-militaire verhoudingen en het opleiden van strategen

Ten vierde staat of valt het ontwikkelen en uitvoeren van een strategie met de beschikbaarheid van goede inlichtingen over het inzetgebied. De recente bezuinigingen op de veiligheidsdiensten zijn inmiddels ongedaan gemaakt, maar de Algemene Rekenkamer constateert in een rapport uit mei 2015 dat het onbestendige beleid 'diepe sporen' heeft nagelaten. Beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald, zullen we maar zeggen.

Ten vijfde is er de kwestie van de civiel-militaire verhoudingen. Militairen zijn gewend van zichzelf te zeggen, dat zij ondergeschikt zijn aan het politiek gezag. Die onderschikking is in onze samenleving fundamenteel. Maar op het gebied van de strategie vormt zij tevens een hinderpaal, is zij zelfs kunstmatig.

Strategie dient wat politiek wenselijk en wat in de gegeven operatie militair realiseerbaar is, met elkaar in overeenstemming te brengen. Dat slaagt alleen indien de militaire leiding de

21 Duyvesteyn, *Analfabetisme* 13.

vrijheid neemt openhartig te zijn over die realiseerbaarheid, ook als dat standpunten inhoudt die niet of nog niet politiek zijn gedekt of die de beperkingen van de krijgsmacht blootleggen. Die openhartigheid geldt in de eerste plaats voor het overleg achter gesloten deuren. In een liberale democratie, waar de publieke opinie bij de vorming van de strategie is betrokken, zou die vrijheid zich echter ook, zij het op gepaste wijze, kunnen uitstrekken tot het publieke debat.

Daarmee lopen militair en politicus een zeker risico, omdat eventuele verschillen in opvatting zo gedeeltelijk in de openbaarheid komen, maar ik zou ervoor willen pleiten dat risico te nemen. Strategische besluitvorming is een zoektocht vol ongewisheden en zonder garanties voor de goede afloop. We zouden eraan kunnen wennen dat dit ook zichtbaar wordt in het openbare debat.

De risico's zijn verder te verkleinen door, in de zesde plaats, goede militair-strategen op te leiden. Nu in de huidige tijd niet is te voorzien wat de volgende operatie van de krijgsmacht zal zijn, heeft het geen zin op voorhand een militaire strategie voor alle jaargetijden klaar te hebben liggen. De tijden van Snijders en Winkelman liggen achter ons.

We hebben niet in de eerste plaats een strategie nodig, maar goede strategen. Dat zijn militairen en civiele deskundigen met een academisch werk- en denkniveau op het gebied van de militaire strategie en met operationele ervaring. Zij zijn dun gezaaid, ook in de huidige krijgsmacht, zodat we ze zullen moeten opleiden.

Verschillende opleidingen komen daarvoor in aanmerking. Aan de FMW bestaat een succesvolle masteropleiding Militair Strategische Studies, de Hogere Defensie Vorming van het Instituut Defensie Leergangen kent een module strategie en aan verschillende Nederlandse universiteiten bestaan masteropleidingen waarvan individuele vakken zich ook op dit gebied bewegen. Er zijn recent initiatieven genomen die opleidingen met elkaar te verbinden. Die initiatieven verdienen steun.

Wat Defensie aangaat, zou het goed zijn als niet alleen de HDV maar ook de MSS en de daarmee verbonden universitaire masteropleidingen een erkende plaats krijgen in de militaire loopbaantrajecten. Op deze wijze kweekt Defensie een groep academisch opgeleide officieren die intellectuele vorming en praktische ervaring weten te combineren. Het sluitstuk van die opleiding vormt de academische promotie. Deze *officer-scholars* vormen de kring waaruit toekomstige strategen bij uitstek kunnen worden gerekruteerd. Het zou daarom zijn aan

Strategische besluitvorming is een zoektocht vol ongewisheden en zonder garanties voor de goede afloop

te bevelen dat de gelegenheid voor officieren te promoveren minder afhankelijk wordt gemaakt van toeval, maar een erkende plaats krijgt in het loopbaanbeleid.

Tot slot moet de blik ook naar buiten worden gericht. Want waarom zouden de NLDA en de daarmee verbonden universiteiten ook niet praktische opleidingen aanbieden aan politici, ambtenaren, journalisten en opinieleiders ter introductie in de bijzondere problematiek van strategie? In een tijd dat mensen van buiten de militaire en politieke professie zich bemoeien met de strategie, moeten die ook met verstand van zaken kunnen spreken.

Kern van de zaak is dat de militaire strategie haar historische plaats weer inneemt in de politiek-militaire besluitvorming over de operaties van de Nederlandse krijgsmacht. De militair-historici van de krijgsmacht zijn in staat daaraan hun bijdrage te leveren. Zo zijn militaire geschiedenis en haar beoefenaars noodzakelijk voor een juist inzicht in de aard van krijgsmachten, oorlog en strategie. ■

De innovatiemythe

Dr. M.F.J. Houben – luitenant-kolonel der mariniers*

Het bruist en het borrelt bij Defensie. Defensie innoveert! Toch?

Grote doorbraken worden doorgaans gerealiseerd door mannen en vrouwen die zich niet willen aanpassen, mensen die niet willen accepteren hoe de wereld werkt en in elkaar steekt. Type Steve Jobs. De wereld dient zich maar aan te passen aan hun denkbeelden en niet andersom.

Gewoontedieren die we zijn, houden we eigenlijk niet van verandering en al helemaal niet van disruptieve veranderingen (de enige die echt voor verandering is, is een baby met een poepluier, zei mijn docent veranderingsleer ooit eens).

Het grootste probleem met disruptieve technologie is dat het ontregelt. Het ontregelt systemen, processen, organisaties, budgetten en carrièrepatronen. Zet een hoop van die gewoontedieren bij elkaar en laat hen een grote organisatie vormen en het gevaar is dat alle vernieuwing en innovatie wordt gesmoord door een stilzwijgende oppositie, de natte deken van regelgeving, fragmentatie en bestuurlijke inertie. En alles blijft zoals het was. Gelukkig.

Maar dat kan natuurlijk niet, want innovatie is doorgaans tot beleidsdoelstelling nummer één of twee verheven. En dus wordt innovatie bestuurlijk georganiseerd en aangestuurd. Het gevolg is vaak dat de organisatie de bestuurlijke reactie op innovatie gaat zien als de innovatie (we zijn immers bezig met innovatie, innovatieoverleg, weet je nog?)

Enkele indicatoren die duiden op pseudo-innovatie

Innovation by conference. Het organiseren van of deelnemen aan innovatieconferenties. Dat is natuurlijk leuk en gezellig en goed voor het netwerk en het draagt wellicht ook bij aan

bewustwording. Maar innovatieconferenties mogen niet worden verward met de innovatie zelf.

Innovation by ticking boxes. Gerelateerd aan de innovatieconferenties, de voortdurende check of je met de juiste onderwerpen bezig bent. De gedachte: als de thema's waar men in het conferentiecircuit over spreekt ook op onze innovatieagenda staan, dan zitten we goed. Het gevolg is dat innovatie en innovatiethema's modieus worden en daarmee net zo gemakkelijk van een agenda kunnen afvallen als ze erop kwamen.

Innovation by consensus. We zijn het allemaal eens: we gaan wat doen aan... (en vul maar in: big data, Artificial Intelligence (AI), nano, neuro, cyber enzovoorts). Het probleem is dat vaak geheel onduidelijk is – en vaak ook blijft – wát we gaan doen. Ook bij innovatie ligt *group think* op de loer. Het gevolg is een soort omkering van oorzaak en gevolg, men plakt het label AI, big data, nano op bestaande activiteiten en verklaart die activiteiten vervolgens tot innovatie.

Innovatie 'op tijd, binnen budget en volgens specificatie'. De bestuurlijke praktijk is dat innovatie zich moeilijk laat 'inregelen'. Prestatieverklaringen en innovatie gaan niet goed samen. Maar in ieder geval geldt dat 'innovatie' op tijd, binnen budget en 'on spec' geen innovatie is: dat is consultancy en het helpen met het oplossen van een probleem.

Innovatie als beleidsdoelstelling. Organisaties kunnen zich voornemen om innovatie centraal te stellen, maar het formuleren van een beleidsdoelstelling op zich is niet voldoende om innovatie ook daadwerkelijk te realiseren. Die volgt een geheel andere dynamiek. Het formuleren van een

* Op deze plaats vindt u afwisselend een column van Frans Matser, publicist, en dr. M.F.J. Houben, luitenant-kolonel der mariniers.

innovatie-beleidsdoelstelling zonder opvolging is als een startschot zonder race.

Dit waren de valkuilen waarin een organisatie verstrikt kan raken en aan pseudo-innovatie gaat doen. Bij het formuleren en realiseren van zijn eigen innovatiedoelstellingen zijn er twee strategische overwegingen waarop Defensie een antwoord moet geven.

Leiden of volgen?

In een recent artikel in de *Financial Times* wordt geconstateerd dat 'much of the new technology already exists in the private sector – whether it is drones, sensors, cameras or computational power. The challenge of the Pentagon is to devise military applications for commercially available technologies'.¹ Dat is nieuw, want het trackrecord van het ministerie van Defensie wat betreft het initiëren en aanjagen van nieuwe technologie is uiterst succesvol en de Amerikaanse defensie-minister Carter is vastbesloten 'to entrench the technological revolution' in zijn organisatie.

De vraag is of de private sector de doorbraken en innovaties kan realiseren die Defensie nodig heeft. En dat is niet zo. Succesvolle innovatie vraagt om een lange adem en een robuust en consistent risicomangement. Private ondernemingen zijn niet in staat – en willen dat ook niet – om de kosten van zeer langcyclische innovatieprojecten te dragen. De commerciële vruchten van de inspanning liggen eenvoudig te ver in de toekomst en dragen onvoldoende bij aan het creëren van *shareholder value*. Het inkopen van eigen aandelen wordt als een aantrekkelijker optie gezien voor de besteding van een teveel aan cash, dan het investeren in fundamenteel onderzoek. De conclusie is dan ook dat overheden hun verantwoordelijkheid moeten blijven nemen, want 'the private sector could not have created the internet or GPS. Only the US military had the resources to do so'.²

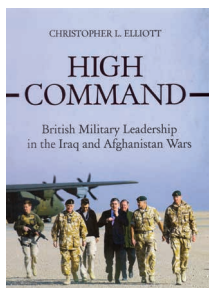
Wat ook veel aandacht krijgt zijn de inspanningen van enkele burgers die zoveel geld hebben dat ze kunnen innoveren op een niveau dat doorgaans aan landen was voorbehouden. Elon Musk met zijn SpaceX en de inspanningen van Bill Gates op het gebied van de volksgezondheid

zijn op zijn minst bijzonder. Dit blijft weliswaar opmerkelijk, maar het is niet nieuw; er zijn vaker zeer kapitaalcrachtige burgers geweest die, op basis van een persoonlijke visie en een enorm eigen vermogen, de wereld voorgoed veranderd hebben. Denk bijvoorbeeld aan de spoorwegen die werden aangelegd door Cornelius Vanderbilt in de VS in het midden van de negentiende eeuw.

Grand Challenges

Er is veel onderzoek gedaan naar innovatie en er is voldoende empirisch materiaal beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de omstandigheden waaronder innovatiedoelstellingen succesvol kunnen worden gerealiseerd. *Create small teams and set big milestones* is daar een voorbeeld van. Wellicht het belangrijkste inzicht is dat een succesvolle innovatie vaak begint met het vooraf formuleren van een concreet probleem of uitdaging. Als die *challenge* voldoende scherp geformuleerd is, wordt deze uitdagend en inspirerend. De challenge 'laat een drone autonoom op een vliegdekschip landen' werd in 2014 gehaald toen de drone *Salty Dog* van de Amerikaanse marine geheel autonoom een landing uitvoerde op het dek van een vliegdekschip. Daarmee werd luchtvaargeschiedenis geschreven. Ik zou er voor willen pleiten dat Defensie de ambitie uitspreekt om op onderdelen van de innovatieagenda te willen leiden en *niet* (alleen) te volgen of het militariseren van civiele technologie tot algemeen uitgangspunt van beleid te verheffen. Defensie, als onderdeel van de publieke sector, moet haar verantwoordelijkheid blijven nemen en waar mogelijk, op een aantal slim gekozen thema's, onderdelen van de innovatieagenda initiëren, aanjagen en leiden. Mijn tweede pleidooi is dat we bij Defensie onze grand challenges identificeren en zo weten te formuleren dat ze aanspreken en uitdagen en ook het ons omringende ecosysteem van kennispartners tot meedenken uitnodigen. Die aanpak leidt hopelijk tot – inderdaad – innovatieve oplossingen en voorkomt dat we ons verliezen in pseudo-innovatie. ■

¹ Geoff Dyer, 'US military: Robot wars', in: *Financial Times*, 7 februari 2016: <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/849666f6-cbf2-11e5-a8ef-ea66e967dd44.html#axzz48XCYNMB>.
² Mariana Mazzucato, *The Entrepreneurial State. Debunking Public vs. Private Sector Myths* (New York, Anthem Press, 2013).

High Command

British Military Leadership in the Iraq and Afghanistan Wars

Door Christopher L. Elliott

London (Hurst & Company) 2015

295 blz.

ISBN 97818490414608

€ 32,-

High Command analyseert de Britse strategische besluitvorming voor de oorlogen in Irak en Afghanistan in het eerste decennium van deze eeuw. Het boek stelt de kernvraag hoe het mogelijk is geweest dat op zich zeer bekwame politici, ambtenaren en opper- en vlagofficieren de Britse bijdrage aan beide oorlogen in zo'n debacle hebben laten onttaarden. De auteur, Christopher Elliott, is generaal-majoor b.d. en is tot 2002 in zijn actieve loopbaan onder meer Directeur Operaties, brigadecommandant en directeur van de Britse Hogere Defensie Vorming geweest. Hij heeft dit boek geschreven als wetenschappelijk onderzoeker aan de universiteiten van Oxford en Reading. Daarbij heeft hij gebruik gemaakt van zijn eigen ervaringen, documenten en veel interviews met de hoofdrolspelers.

Oorzaken

In hoeverre de oorlogen in Irak en Afghanistan uiteindelijk een succes te noemen zijn, valt nu nauwelijks te beoordelen. Veel hangt af van de komende ontwikkelingen in beide landen. De effectiviteit van de Britse bijdrage staat in het publieke en militaire debat wel uitgebreid ter discussie. De in 2009 begonnen

Chilcot Inquiry, een grondig onderzoek naar de Britse deelname aan de operatie *Iraqi Freedom*, levert haar definitieve rapport naar verwachting pas in juni of juli 2016. Dit boek loopt daarop vooruit en geeft een beeld van de controverses. Elliott – en ten minste acht andere schrijvers over dit onderwerp – menen dat het debacle van de Britse bijdrage volledig te wijten is aan de toppolitici, -ambtenaren en -militairen. De Britse inzet in Irak heeft gefaald omdat Basra City voortijdig werd verlaten, een chaos werd achtergelaten, het Britse contingent eenzijdig werd teruggetrokken en de Amerikanen gedwongen werden het gebied over te nemen en orde op zaken te stellen. De bijdrage in Afghanistan faalde omdat de Britten niet in staat bleken de provincie Helmand te stabiliseren en uiteindelijk de Amerikanen het merendeel van de Britse taak moesten overnemen. En dat terwijl één van de belangrijkste Britse doelstellingen was – als primaire partner in de coalitie – de Amerikanen te steunen op grond van diepe, historische relaties. De gevolgen waren een politieke mislukking, veel reputatieschade, verlies van vertrouwen bij het publiek, een lokale bevolking die

werd overgelaten aan de genade van verschillende militieën, vele doden en exorbitant hoge kosten.

Inconsistenties

Het boek bestaat uit drie delen. In het eerste deel schrijft Elliott in een chronologisch feitenrelaas over de besluitvorming en de bevelvoering op het politieke, strategische en operationele niveau. In dit deel wordt duidelijk dat het Britse leiderschap een solitaire koers voer zonder zich veel gelegen te laten liggen aan het bondgenootschappelijke kader. De besluitvorming was vooral een onderonsje tussen de premier en de CDS, veelal gebaseerd op intuïtie. Het begin van beide oorlogen kenmerkte zich door veel energie en politieke interesse: hoe zijn we de trouwste bondgenoot van de VS en hoe verslaan we het Iraakse leger? Maar essentiële vragen werden niet gesteld: wat doen we nadat het Iraakse leger is verslagen? Waarom is Helmand zo belangrijk en wat willen we in Helmand bereiken? Wat doen we als het uit de hand loopt? Een weldoordachte strategie was er niet; er werd geregeerd bij de dag. De bevelhebbers van de *Royal Navy*, de *Army* en de *Royal Air Force* (de *Chiefs*) werden steeds voor een *fait accompli* gesteld en kregen (en namen) geen gelegenheid hun visie en adviezen naar voren te brengen. Er was een groot gat tussen de politieke aspiraties en de haalbaarheid in de theaters. Dit leidde tot een groot aantal ernstige inconsistenties in de bevelvoering, waarvan Elliott er acht noemt en deze nog eens samenvat in een bijlage. In dit deel beschrijft hij ook de Britse topstructuur, waarbij hij ingaat op haar

werkwijze, op de kenmerken en het gedrag van de militairen, burger-ambtenaren en politici.

Permanent Joint Headquarters

Het tweede deel is meer analytisch van aard en beantwoordt de vraag waarom dit zo gelopen is. Elliott komt met een groot aantal oorzaken. Een dominante oorzaak was de oprichting en positie van een *Parmanent Joint Headquarters* (PJHQ), belast met het operationele commando op enige afstand van het ministerie, maar ook weer niet in het theater. Het PJHQ was daardoor afwezig tijdens de magische uren van besluitvorming en kon hieraan geen bijdrage leveren. Anderzijds had het hoofdkwartier geen mogelijkheid om de lokale situatie goed te begrijpen. De commandant en stafofficieren legden slechts incidenteel bezoeken af en bovendien was het PJHQ politiek correct samengesteld uit officieren van alle krijgsmachtdelen, terwijl de focus sterk op de landoperaties lag. Het PJHQ vervulde daardoor in de bevelvoering vooral een brievenbusfunctie voor de toch al

magere aanwijzingen vanuit de top. De leegte tussen het militair-strategische en het tactische niveau leidde tot een bovenmatige vrijheid van handelen voor de commandanten te velde. Hun horizon was vooral gericht op de korte termijn, de duur van de eigen rotatie. Elke aflossing ging dan ook gepaard met een nieuwe visie.

War Cabinet

Het derde deel geeft een groot aantal suggesties voor de toekomst. Zo pleit Elliott voor een *War Cabinet*, dat analyseert en zich laat adviseren door de *Chiefs*, en voor een dialoog tussen de politieke generalist en de militaire experts. Huidige missies vereisen immers een *whole-of-government*-benadering. De militaire experts moeten vooral strategisch kunnen denken. Nu worden opper- en vlagofficieren vooral benoemd omdat zij goede managers zijn. Meer educatie, zoals in het verleden, is hiervoor een voorwaarde. Elliott pleit voor de strikte toepassing van de indeling in niveaus, waarbij elk niveau zijn eigen verantwoordelijk-

heden en bijbehorende bevoegdheden heeft. In feite pleit hij dus voor een traditionele oplossing, waarvan het de vraag is of zij alle genoemde problemen oplost. De pagina's over de toekomst van de oorlogvoering vallen hierbij overigens uit de toon. Deze oppervlakkige beschouwing doet afbreuk aan de belangrijkste boodschappen van de schrijver over de topstructuur.

High Command is toegankelijk en helder geschreven. Hoewel de Nederlandse topstructuur niet identiek is aan de Britse, zijn er meer overeenkomsten dan verschillen. Zeker de dynamiek die zich op het politiek- en militair-strategische niveau afspeelt, is herkenbaar. Het boek levert daardoor veel inspiratie voor iedereen die zich in dit niveau verdiept. Dit uitstekende boek zou verplichte literatuur moeten zijn voor onze topfunctionarissen en voor alle cursisten van de Hogere Defensie Vorming. ■

A. de Munnik MA, kolonel der infanterie b.d.

Schrijft u een gastcolumn in de Militaire Spectator?

De redactie van de *Militaire Spectator* daagt de lezers uit een gastcolumn te schrijven. Het thema is vrij, maar moet passen binnen de formule van het tijdschrift. De boodschap moet relevant zijn voor de lezers. Het moet gaan om een gefundeerde eigen mening, om een logisch opgebouwd betoog en de feiten moeten kloppen en verifieerbaar zijn.

Uw bijdrage mag maximaal duizend woorden tellen. U kunt uw bijdrage sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht reacties met belangstelling af.

De hoofdredacteur

Eenlingen

Linda Polman

Op de dag dat hij Syrië verliet met de opdracht een aanslag in Frankrijk te plegen, was de 29-jarige Franse computertechneut Reda Hame pas een week lid van Islamitische Staat. Tot die tijd had hij in zijn eentje thuis in Parijs zitten radicaliseren. Zijn Franse paspoort maakte hem een ideale rekrut voor het IS-onderdeel dat verantwoordelijk is voor de jihad in Europa. Hame's voorbereidende militaire training stelde niks voor: zijn commandant deed hem voor hoe een automatisch geweer werkt en liet hem een granaat gooien naar een tekening van een mannetje op een muur. Vervolgens werd hij over de grens met Turkije en richting Frankrijk teruggeduwd.

Hame werd gearresteerd voordat hij kon toeslaan, in augustus 2015. Hij vertelde later dat hij er één was van een partij van ten minste 21 jonge Europese mannen, die na een haastige training terug naar Europa waren gestuurd met dezelfde opdracht: kies een makkelijk doelwit en maak zoveel mogelijk slachtoffers. 'Het was net een fabriek daar,' vertelde hij zijn verhoorders. Ze waren geïnspireerd geraakt door een boodschap die via internet al sinds de zomer van 2014 te beluisteren is en waarin IS-woordvoerder Adnani 'alle moslims ter wereld' oproept om Europeanen te vermoorden. Ze mogen van Adnani zelf bedenken hoe: stanleymes, een baksteen, doodrijden, maakt niet uit.

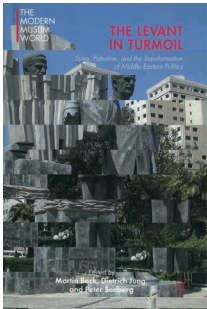
Sinds die uitnodiging zijn er pakweg twee dozijn aanvallen in Europa geweest waarbij gewapperd werd met de IS-vlag. Maar de kleinschaligheid van de aanslagen en het geringe aantal slachtoffers deden analisten en autoriteiten concluderen dat van IS op Europese bodem nog altijd veel minder te vrezzen valt dan van al-Qaida. Maar IS gelooft in kwantiteit. Een aanslag met de grandeur van 9/11 kost maanden of zelfs jaren van voorbereidingen. Liever dan eens in de zoveel jaar, is IS continu *in the picture*. De organisatie geeft een toelichting op die strategie in het eigen Franstalige online magazine *Dar al-Islam*. In de jihad tegen Europa zet IS in

op kleine initiatiefjes van individuele Europese jongelui zoals Reda Hame die thuis achter hun laptop in stilte zitten te radicaliseren, geen IS-lid zijn, niet per se naar Syrië reizen, maar die het wel een eer vinden om in naam van IS te doden. Het artikel in *Dar al-Islam* legt uit dat deze methode een afgeleide is van de *Auftragstaktik*, een gevechtsdoctrine van het Duitse leger: commandanten geven ondergeschikten een doel en een deadline en bemoeien zich er verder niet mee.

Sinds begin 2015 houdt een gespecialiseerde IS-afdeling kantoor in internetcafés in Syrië, van waaruit ze nonstop proganda spuwen om de doelgroep aan te moedigen. Europese deskundigen lezen *Dar al-Islam* niet, denk ik, want ze zien het masterplan niet altijd. Een Franse twintiger onthoofdde zijn werkgever in de buurt van Lyons. Hij stuurde foto's van het hoofd en van de IS-vlag rond. 'Het gaat hier om een geestelijk gestoorde eenling,' zeiden analisten en sloten het dossier. In Parijs stormde een jonge vent een politiebureau binnen met een mes in zijn ene en een plaatje van de IS-vlag in zijn andere hand. 'Incident,' zeiden onderzoekers. Een jongeman wilde kerkgangsters in een Frans dorp neermaaien, raakte alleen zijn eigen been en werd gearresteerd. Een andere jongeman kon in een Thalys door reizigers worden overmeesterd. Ook hij werd niet herkend als weer zo eentje uit het IS-leger van individuen. De 23-jarige Fransman die op zijn terugreis uit Syrië in Griekenland werd aangehouden met in zijn koffer 1500 euro en een Franstalig boekwerkje *Hoe maak je zelf een bom in de naam van Allah* ook niet. Hij werd door de Griekse politie vrolijk doorgewuifd, want zo'n boekje an sich is niet verboden. De jongeman die vier slachtoffers maakte in een joods museum in België had een dvd in zijn zak waarop hij met een IS-vlag stond te zwaaien. 'Een eenling,' oordeelde de Belgische officier van justitie en sloot het dossier.

Eenlingen, welzeker, maar geen *lone wolfs*. ■

SIGNALERINGEN

The Levant in Turmoil

Syria, Palestine, and the Transformation of Middle East Politics

Door Martin Beck, Dietrich Jung en Peter Seeberg (red.)

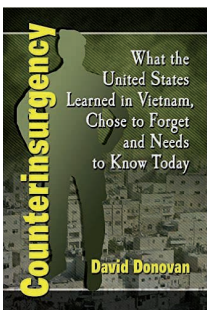
Houndmills (Palgrave Macmillan) 2016

226 blz.

ISBN 9781137537225

€ 70,-

Met de burgeroorlog in Syrië, de opkomst van de Islamitische Staat in Syrië en Irak en het voortdurende Israëlisch-Palestijnse conflict werpen auteurs in de bundel *The Levant in Turmoil* de vraag op of de huidige ontwikkelingen in het gebied zullen leiden tot een fundamentele verandering van de staatsystemen. Dat systeem werd door de grootmachten ingesteld na het einde van de Eerste Wereldoorlog en staat volgens de auteurs meer dan ooit onder druk. *The Levant in Turmoil* is multidisciplinair van opzet en bevat onder meer artikelen van historici, sociologen en politicologen. De auteurs willen met deze publicatie vooral het debat over de transformatie aanslingeren.

Counterinsurgency

What the United States Learned in Vietnam, Chose to Forget and Needs to Know Today

What the United States Learned in Vietnam, Chose to Forget and Needs to Know Today

Door David Donovan

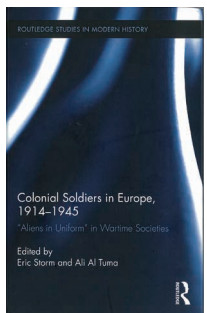
Jefferson (McFarland) 2015

224 blz.

ISBN 9780786497690

€ 35,-

De voorspelling dat counterinsurgency de Amerikaanse manier van oorlogvoeren zou worden aan het begin van de 21ste eeuw is helemaal uitgekomen. De COIN-lessen uit Vietnam zijn echter grotendeels – en soms opzettelijk – vergeten. Tot die conclusie komt David Donovan in zijn boek *Counterinsurgency*. Donovan, een oud-adviseur in Vietnam wiens eigenlijke naam Terry Turner is, kijkt zowel vanuit beleids- als veldperspectief. Volgens de auteur hebben de Amerikaanse strijdkrachten de afgelopen jaren grote moeite gehad met de uitdagingen die COIN-operaties met zich meebrengen. Hij gaat in op de organisatie van zulke operaties, het kiezen van partners en de speciale rol van adviseurs.

Colonial Soldiers in Europe, 1914-1945

'Aliens in Uniform' in Wartime Societies

Door Eric Storm en Ali Al Tuma (red.)

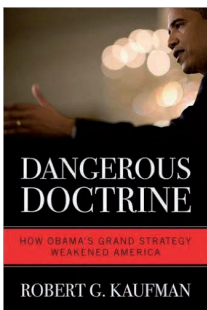
Londen (Routledge) 2016

280 blz.

ISBN 9781138999305

€ 112,-

In de eerste helft van de twintigste eeuw kwamen honderdduizenden mannen uit de koloniën naar Europa om als soldaat mee te vechten op de slagvelden. In de Eerste Wereldoorlog, de Spaanse Burgeroorlog en de Tweede Wereldoorlog kwamen de meest uiteenlopende culturen daardoor met elkaar in aanraking. In *Colonial Soldiers in Europe, 1914-1945* lichten meerdere auteurs toe hoe de inzet van de buitenlandse militairen verliep en wat de gevolgen waren. Veel Europeanen kwamen voor het eerst in contact met bewoners uit hun koloniën en met hun religie. De bundel bevat ook een artikel van Fridus Steijlen over Molukse soldaten in het KNIL.

Dangerous Doctrine

How Obama's Grand Strategy Weakened America

Door Robert G. Kaufman

Lexington (University Press of Kentucky) 2016

304 blz.

ISBN 9780813167206

€ 35,-

Barack Obama zei tijdens zijn verkiezingscampagne van 2008 dat hij als president hervormingen door zou voeren in het Amerikaanse buitenlandse en veiligheidsbeleid. Hij heeft woord gehouden, maar daardoor de positie van de VS in de wereld verzwakt. Dat concludeert de politicoloog Robert Kaufman in *Dangerous Doctrine*. Volgens Kaufman heeft Obama het *muscular internationalism*, dat het Amerikaanse beleid sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog kenmerkte, overboord gezet. Kaufman gaat onder meer in op de militaire terugtrekking uit Afghanistan en Irak en de nucleaire deal met Iran en meent dat Amerikaanse presidenten een te grote rol spelen bij het uitzetten van buitenlands beleid.

Lezing kolonel-vlieger Bertil van Geel: *Back to the Future?* en algemene ledenvergadering KVBK 31 mei 2016 Den Haag

Kolonel-vlieger Bertil van Geel, stafofficier Operaties & Inlichtingen van de Nederlandse delegatie bij de NAVO, houdt op dinsdag 31 mei een lezing over de maatregelen die het bondgenootschap de afgelopen jaren heeft genomen als antwoord op de Russische annexatie van de Krim en het optreden in Oost-Oekraïne.

Van Geel spreekt over *Assurance Measures* en het *Readiness Action Plan*, waaronder *Enhanced NRF* en *VJTF*, *Graduated Response Plans*, het *Multi Month Training Program* en *Enhanced Forward Presence*. De focus van zijn presentatie ligt op *Anti-Access/Area Denial*, ofwel A2AD en de vraag waarom Rusland een gordel van A2AD aanlegt.

Voorafgaand aan de lezing vindt de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de KVBK plaats. Op de agenda staan onder meer bestuurswisselingen en de instelling van een KVBK-leerstoel.

De bijeenkomst begint om 15.30 uur in het Perscentrum van het Plein Kalvermarkt Complex, Kalvermarkt 38, Den Haag.

Programma:

15.30 uur	ontvangst in de Leeuwenkuil, Kalvermarkt 38, Den Haag
16.00 - 16.30 uur	algemene ledenvergadering KVBK in het Perscentrum
16.30 - 17.30 uur	lezing kolonel Van Geel in het Perscentrum
17.30 - 18.30 uur	borrel in de Coffee Corner

Aanmelden en opvragen van de vergaderstukken kan door een mail te sturen naar D.Boissevain.01@mindef.nl onder vermelding van naam, telefoonnummer, mailadres en huidige functie of door te bellen met 076-5447337. Toegang is alleen mogelijk met een geldig legitimatiebewijs of een Defensiepas.

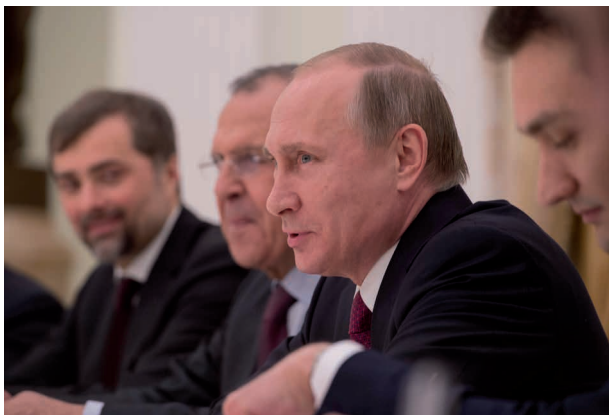

FOTO US DEPARTMENT OF STATE